

*Hrvatska poljoprivredna agencija
Državna ergela Đakovo i Lipik*

UZGOJNI PROGRAM LIPICANSKE PASMINE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Zagreb, prosinac 2015. godine

KAZALO

1.	Opće odredbe.....	3
2.	Pravni temelji uzgojnog programa.....	4
3.	Podrijetlo pasmine.....	5
3.1.	Linije i rodovi lipicanskih konja.....	5
4.	Status ovlaštene ustanove i Državne Ergele Đakovo i Lipik.....	6
5.	Uzgojno područje i organiziranost uzgoja.....	7
5.1.	Veličina populacije.....	7
5.2.	Način uzgoja.....	8
6.	Uzgojni ciljevi i uzgojne metode.....	9
6.1.	Uzgojne metode.....	9
7.	Identifikacija, registracija i matične knjige lipicanske pasmine.....	10
8.	Program selekcije konja.....	11
8.1.	Vrednovanje porijekla.....	11
8.2.	Ocjena vanjštine.....	11
8.3.	Razvrstavanje u klasne razrede.....	11
8.4.	Ispit radne sposobnosti (IRS).....	11
8.5.	Vrednovanje kvalitete potomstva.....	11
8.6.	Prosudba zdravlja i plodnosti.....	13
8.7.	Selekcijski napredak.....	13
8.7.1.	Očuvanje genetske varijabilnosti.....	13
8.7.2.	Ocjena pastuha – odabir pastuha za rasplod.....	13
8.7.3.	Ocjena kobila.....	14
8.7.4.	Godišnji plan pripusta.....	14
8.8.	Publikacija podataka uzgoja.....	15
8.9.	Uvjeti za sudjelovanje u uzgojnom programu.....	15
8.10.	Nadzor nad provođenjem uzgojnog programa.....	15
9.	Pravila o vođenju matične knjige lipicanske pasmine.....	16
9.1.	Upis u matične knjige lipicanske pasmine.....	17
9.2.	Kategorije matične knjige.....	18
9.3.	Postupak registracije.....	22
9.3.1.	Dodjela imena.....	23
9.4.	Označavanje konja lipicanske pasmine u RH.....	24
9.4.1.	Identifikacija ždrebadi.....	24
9.4.2.	Jedinstveni životni broj kopitara lipicanske pasmine.....	25
9.5.	Registracija pristupa.....	25
9.6.	Identifikacijski dokument kopitara.....	26
9.6.1.	Provjera identiteta životinje.....	26
9.6.2.	Vlasništvo.....	27
9.6.3.	Potvrda o licenciranju rasplodnog pastuha.....	27
9.6.4.	Ocjena ždrebadi, pastuha i kobila i odluke komisije.....	27
9.6.5.	Komisija za ocjenu pastuha i kobila i provedbu ispita radne sposobnosti.....	27
10.	Koroštena referentna literatura.....	28
Prilog 1.	29
Pravilnik za ocjenjivanje vanjštine i razvrstavanje u klasne razrede konja lipicanske pasmine.....		29
I. Način ocjene i razvrstavanje u klase.....		29
I.1. Ocjena pastuha i kobila.....		29

I.2. Ocjena ždrebadi.....	30
II. Upute za ocjenu vanjštine.....	31
II.1. Svrha ocjenjivanja vanjštine.....	31
II.2. Način ocjenjivanja.....	31
II.3. Kriteriji za ocjenu vanjštine pastuha i kobilica prema ocjenjivačkom modelu (s. „100 bodova“)....	31
II.4. Kriterij za ocjenu vanjštine ždrebadi prema ocjenjivačkom modelu.....	35
Prilog 2.	36
Pravilnik o ispitu radne sposobnosti za lipicansku pasminu.....	36
1. IRS u jahanju.....	36
2. IRS u zaprezi - jednopreg.....	37

Uzgojni program sastavio Savjet programa u konjogojstvu pri Hrvatskoj poljoprivrednoj agenciji:

prof.dr.sc. Ante Ivanković (Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

dr.sc. Nidal Korabi (Državna ergela Đakovo i Lipik)

prof.dr.sc. Mirjana Baban (Poljoprivredni fakultet u Osijeku)

Franjo Poljak, dipl.ing. (Hrvatska poljoprivredna agencija)

Domagoj Tadić, dipl. (Hrvatska poljoprivredna agencija)

Darko Selanec, dr.vet.med.

Mirna Dadić, dipl.ing. (Ministarstvo poljoprivrede RH)

1. OPĆE ODREDBE

Provedba Uzgojnog programa za lipicansku pasminu konja u Republici Hrvatskoj u nadležnosti je krovne ovlaštene ustanove Hrvatske poljoprivredne agencije (dalje u tekstu HPA), tj. ovlaštene uzgojne organizacije i nadležne priznate uzgojne organizacije Državne ergele Đakovo i Lipik (dalje u tekstu DEĐL). U provedbi uzgojnog programa HPA vodi matičnu knjigu i provodi uzgojno selekcijske mjere i postupke za konje u vlasništvu privatnih uzgajivača (organiziranih ili neorganiziranih u formi udruženja), dok DEĐL provodi iste postupke na konjima u vlasništvu DEĐL.

Uzgojnim programom provode se mjere koje podrazumijevaju očuvanje, razvoj i unapređenje genetske osnove lipicanskih konja u Republici Hrvatskoj koristeći uzgojne metode i postupke koji razvrstavaju matične životinje u klasne razrede i matične knjige.

Cilj uzgojnog programa je uzgojiti lipicanske konje sukladno opisu pasmine nastale u Međunarodnom lipicanskom udruženju (engl. *Lipizzan International Federation* - dalje u tekstu LIF) (LIF establishing acts, Bruxelles 2001.).

Matičnu knjige za konje uzgojene u privatnom uzgoju vodi HPA samostalno ili u suradnji s uzgajivačima i od strane nadležnog tijela ovlaštenim uzgojnim udruženjima privatnih uzgajivača lipicanskih konja.

Matičnu knjige za konje uzgojene i u vlasništvu DEĐL vodi DEĐL, a uzgojni program provodi samostalno, dok se podaci o provedbi dostavljaju protokolom u HPA.

2. PRAVNI TEMELJI UZGOJNOG PROGRAMA

Uzgojni rad kao i sve aktivnosti vezane uz njega, usklađen je sa zakonskim propisima koji obvezuju sve sudionike koji sudjeluju u provedbi Uzgojnog programa. Zakonski temelj za izradu i provedbu uzgojnog programa jest Zakon o stočarstvu (Narodne novine br. 70/97, 36/98, 151/03, 132/06, 14/14) koji, između ostaloga, određuje da:

- stvaranje uzgojno valjanih životinja u Republici Hrvatskoj provodi se sukladno uzgojnim programima
- uzgojni program određuje veličinu populacije, uzgojni cilj, uzgojne metode, načine njegova učinkovitog provođenja i načine objave rezultata njegove provedbe
- uzgojni program obvezatan je za sve sudionike stvaranja uzgojno valjanih životinja i
- doneseni uzgojni program potvrđuje ministar poljoprivrede RH.

Ostala zakonska regulativa za sektor konjogojstva obuhvaća slijedeće zakone i podzakonske akte:

- Zakon o poljoprivredi (Narodne novine br. 149/09, 127/10, 50/12, 30/15)
- Zakon o veterinarstvu (Narodne novine br. 82/13, 148/13)
- Zakon o zaštiti životinja (Narodne novine br. 135/06, 37/13, 125/13)
- Zakon o provedbi uredbi Europske unije o zaštiti životinja (NN 125/13, 14/14, 92/14)
- Zakon o službenim kontrolama koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja (NN 81/13, 14/14, 56/15)
- Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama (NN 136/05, 10/07, 11/10, 28/10)
- Pravilnik o identifikaciji i registraciji kopitara (Narodne novine br. 123/09)
- Pravilnik o obliku i sadržaju potvrde o podrijetlu sjemena, jajnih stanica i zametaka uzgojno valjanih kopitara (Narodne novine br. 93/08)
- Pravilnik o uvjetima priznavanja uzgojnih organizacija koje vode ili uspostavljaju matičnu knjigu za uzgojno valjane kopitare (Narodne novine br. 114/11)
- Pravilnik o metodama za ispitivanje osobina i procjenu uzgojnih vrijednosti uzgojno valjanih kopitara (Narodne novine br. 134/05)
- Pravilnik o Sadržaju Upisnika i Prijave za upis uzgajivača uzgojno valjanih životinja (NN 23/98)
- Pravilnik o uvjetima za sudjelovanje kopitara na natjecanjima te prikupljanju podataka s natjecanja (Narodne novine 19/15)
- Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja te njihov potrebiti broj (Narodne novine br. 127/98, 73/03, 39/06, 126/07, 70/09, 80/13) i
- Provedbena Uredba komisije (EU) 2015/262 o utvrđivanju pravila u skladu s direktivama Vijeća 90/427/EEZ i 2009/156/EZ s obzirom na metode za identifikaciju kopitara (Uredba o putovnici za kopitare).

3. PODRIJETLO PASMINE

Lipicanska pasmina, kao jedna od najstarijih i najpoznatijih pasmina konja u Europi, rezultat je dugotrajne i sustavne selekcije. Lipicance je počeo uzgajati austrijski nadvojvoda Karlo II 1580. godine, pripuštajući kraške kobile pod uvežene rasplodne španjolske pastuhe. Pasma je dobila ime po ergeli Lipica u današnjoj Sloveniji, gdje su se konji uzgajali za austrijski dvor sve do 1918. godine. Na oblikovanje lipicanca velik utjecaj imala je „Španjolska škola jahanja“ u Beču, gdje je 1735. godine lipicanska pasmina konja prvi puta korištena za potrebe carskog dvora u visokoj školi dresurnog jahanja. Od osnutka, u školi su korišteni španjolsko-andaluzijski pastusi, a postupno su uvedeni pastusi lipicanske pasmine koji su u potpunosti zamijenili španjolske konje. U genomu današnjega lipicanca ima krvi kraških, španjolskih, arapskih, njemačkih, danskih, talijanskih i kladrupske pasmine konja. U Hrvatskoj se lipicanac počinje uzgajati 1700. godine na ergeli grofa Andrije Jankovića u Terezovcu (Suhopolje), a 1806. godine u ergeli Đakovo. U početku je stvoren kao laki karosijer i jahači konj, a s vremenom se počinje koristiti kao izvor radne snage u transportu, poljoprivredi, vojsci, rekreaciji te u dresurnom i zaprežnom sportu.

3.1. Linije i rodovi lipicanskih konja

Lipicansku pasminu čini 8 međunarodno priznatih linija pastuha i 63 roda kobila. U austrijskoj dvorskoj ergeli Lipica je uzgojeno 6 klasičnih linija pastuha (Pluto - danska, Conversano i Neapolitano – napuljske, Favory i Maestoso – kladrupske, Siglavy – arapska). Uz njih u uzgoju su važne linije uzgojene izvan ergele u Lipici: Incitato - linija uzgojena u mađarskoj vojnoj ergeli Mezöhegyes, te hrvatska linija Tulipan u ergeli grofa Jankovića u Terezovcu. Od 63 međunarodno priznata lipicanska roda u ergeli Lipica je uzgojeno 17 klasičnih lipicanskih rodova, u Hrvatskoj i u Mađarskoj je uzgojeno po 16 rodova, a u Rumunjskoj 14 rodova.

Osim mađarske linije Incitato, u Hrvatskoj se danas uzgaja ostalih 7 linija pastuha i 19 rodova kobila. Očuvanje genetskog potencijala provodi se putem povoljne zastupljenosti i uravnoteženosti linija i rodova, te održavanjem optimalne efektivne veličine populacije, tj. očuvanjem genetske raznolikosti.

4. STATUS OVLAŠTENE USTANOVE I DRŽAVNE ERGELE ĐAKOVO I LIPIK

Hrvatska poljoprivredna agencija osnovana je Uredbom o Hrvatskoj poljoprivrednoj agenciji (NN br. 63/94, 93/96, 11/97, 48/2000, 8/2001, 78/2003 i 28/2009). Djelatnosti Ustanove su; pružanje pomoći u provedbi ili rukovođenju provedbom programa uzgoja, ispitivanje proizvodnih svojstava, obrada uzgojno selekcijskih podataka i izračuni uzgojnih vrijednosti za uzgojno valjana grla, sudjelovanje u izradi i provedbi programa zaštite i očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva, pomoć pri organiziranju prometa uzgojno valjanih grla i izdavanje potvrda o podrijetlu uzgojno valjanih grla, pružanje pomoći pri uspostavi udruga uzgajivača, kao i organizacija stočarskih izložbi i smotri.

Osim navedenog HPA, u cilju unapređenja uzgoja konja provodi i slijedeće aktivnosti; informiranje i izobrazba uzgajivača, davanje stručnih mišljenja Ministarstvu poljoprivrede u području uzgoja konja te surađuje sa znanstvenim institucijama na području unapređenja uzgoja konja.

HPA je nadležna ustanova za vođenje jedinstvenog registra domaćih životinja u vidu računalnih baza podataka odnosno Središnjeg registra kopitara te je odgovorna za organizaciju i provedbu sustava označavanja konja. HPA obavlja i druge poslove prema posebnim propisima. Djelatnosti koje obavlja HPA su djelatnosti od općeg interesa.

HPA je nadležna ustanova za provedbu uzgoja konja lipicanske pasmine kod privatnih uzgajivača i ergela, za koje vodi matičnu evidenciju i registar uzgajivača, te provodi uzgojno-selekcijske mjere i postupke propisane ovim Programom.

Državna ergela Đakovo i Lipik je ustanova osnovana Uredbom o Hrvatskom centru za konjogojstvo – Državne ergele Đakovo i Lipik (NN 96/2010 i 106/12). Ustanova sadrži dvije ustrojstvene jedinice (državne ergele) - Državna ergela Đakovo i Državna ergela Lipik.

Ustanova upravlja matičnim stadom lipicanaca na obje Državne ergele, pripadajućom infrastrukturom i poljoprivrednim zemljištem. Državne ergele, prvenstveno imajući u vidu uzgoj elitnog genetskog materijala lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj, predstavljaju nacionalno dobro i baštinu.

Ustanova provodi uzgojni program na stadu obaju Državnih ergele. Djelatnosti koje su značajne za provedbu propisane su Uredbom o osnivanju i statutom, a između ostalog uključuju provođenje uzgojno-selekcijskog rada, ispitivanje uzgojne i uporabne vrijednosti konja, provođenje obuke konja, sudjelovanje u programima zaštite i očuvanja lipicanske pasmine konja, organiziranje kulturnih i športskih manifestacija.

5. UZGOJNO PODRUČJE I ORGANIZIRANOST UZGOJA

Uzgoj konja lipicanske pasmine dio je stoljetne tradicije u Republici Hrvatskoj i kao rezultat toga raširen je na području cijele zemlje. Uzgoj je uglavnom orijentiran prema geografskim žarištima (Slavonija), no uzgojnim područjem ove pasmine smatra se cjelokupni prostor Republike Hrvatske.

Uzgoj lipicanske pasmine obzirom na organiziranost i mjesto uzgoja, dijeli se u stručnim i znanstvenim tekstovima, na slijedeće subpopulacije:

1. *privatni uzgoj* – su grla uzgojena od strane privatnih uzgajivača,
2. *ergelski uzgoj* – su grla uzgojena u Državnoj ergeli Đakovo ili Državnoj ergeli Lipik.

Bez obzira na mjesto uzgoja pojedinog grla, odredbe ovog uzgojnog programa vrijede za sva grla lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj.

5.1. Veličina populacije

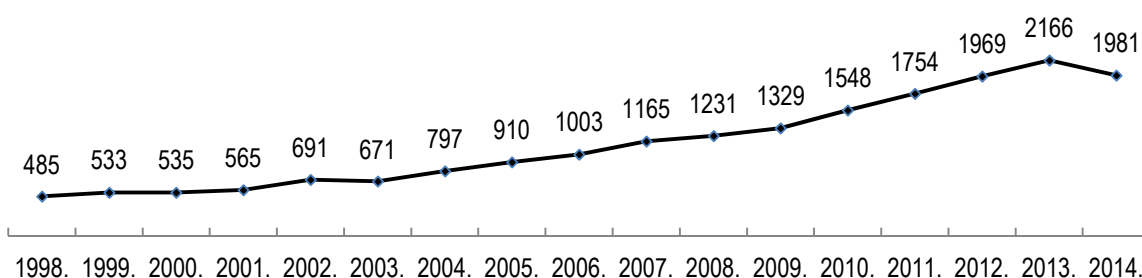
Uzgojnu populaciju lipicanske pasmine (ergelskog ili privatnog uzgoja) čine sva grla upisana u Jedinствeni registar domaćih životinja (dalje u tekstu: JRDŽ). Lipicanska pasmina konja raširena je na cjelokupnom području Republike Hrvatske s najvećom brojčanom koncentracijom na području Slavonije i Baranje.

Kroz godine uočava se povećanje broja lipicanaca u Republici Hrvatskoj (grafikon 1) kao i povećanje udjela zemaljskog uzgoja u odnosu na uzgoje Državnih ergela Đakovo i Lipik.

Tablica 1. Brojno stanje lipicanaca u Republici Hrvatskoj prema kategoriji (Godišnje izvješće HPA, 2014)

Kategorija	Broj grla	
	Privatni uzgoj	Ergelski uzgoj
Rasplodni pastusi	67	23
Kastrati	55	8
Rasplodne kobile	467	53
Pastusi	350	32
Kobile	291	45
Muška omad – dvogodišnja	75	14
Muška omad – jednogodišnja	80	18
Ženska omad – dvogodišnja	99	13
Ženska omad – jednogodišnja	92	10
Muška ždrebad	99	4
Ženska ždrebad	80	6
UKUPNO	1.755	226
	1.981	

Grafikon 1. Pregled brojnog stanja lipicanaca u Republici Hrvatskoj kroz godine

5.2. Način uzgoja

Uzgoj lipicanske pasmine konja uvažava slobodni i štalski način držanja grla ili kombinaciju pašno-štalskog držanja konja u cilju poticanja kretanja i optimalnog fizičkog razvoja životinje.

U DEĐL se njeguje tradicionalan način uzgoja. Pastusi za rasplod smješteni su u zasebnim boksovima uz omogućavanje svakodnevnog ispusta i održavanje tjelesne kondicije. Rasplodne kobile drže se u stadu (pašno-štalski uzgoj) u zajedničkoj štali u kojima se tijekom hranjenja vežu na vezove. Prije ždrebljenja izdvajaju se u zasebne boksove u kojima ostaju nakon oždrebljenja zajedno sa ždrebetom prije priključivanja stadu. Tijekom pašnog razdoblja kobila i podmladak nalaze se na zajedničkim pašnjacima, dok su tijekom zimskih mjeseci u ispustima za kobile. Ždrebad se odbija u periodu starosti od oko 6 mjeseci kada se smještaju u zajedničku štalu. Muška omad se prije spolnog sazrijevanja izdvaja u zasebne štale i ispuste gdje ostaju do trenutka premještanja u Pastuharnu u kojoj se uključuju u program obuke, treninga i daljnjeg testiranja.

Brigu i obuku konja ergele provode djelatnici obučeni za svaki pojedini tehnološki postupak.

Pri uzgoju i obuci konja poštuju se svi standardi dobrobiti životinja, te pravila struke u vidu hranidbenih, smještajnih i radnih potreba životinja.

U privatnom uzgoju nema propisanih postupaka, no preporuča se uzgoj u štalama u skladu s etološkim standardima uz omogućavanje ispaše i kretanja.

Konjima u obuci vlasnici su dužni osigurati uvođenje u trening u skladu s pravilima struke i sa stajališta poštivanja pravila dobrobiti životinja.

6. UZGOJNI CILJEVI I UZGOJNE METODE

Lipicanska pasmina konja ubraja se u skupinu zaštićenih pasmina konja u Republici Hrvatskoj, a također se tradicijski uzgaja u Sloveniji, Austriji, Italiji, Mađarskoj, Rumunjskoj i Slovačkoj.

Uzgojni cilj lipicanske pasmine povezan je s uzgojnim načelima pasmine prema Međunarodnom lipicanskom udruženju (LIF). Cilj je uzgojiti skladne, elegantne, plemenite konje srednjeg okvira, pravilnih kretnji, dobrog temperamenta i ćudi (karaktera) koji je primjeren ostvarenju rezultata u sportu (u zaprezi ili pod sedlom), ali koji je primjeren i upotrebi u svim ostalim rekreativnim oblicima korištenja konja.

Uzgojni cilj također obuhvaća očuvanje genetske varijabilnosti i osobina pasmine (morfološke i reprodukcijske) imajući u vidu očuvanje hrvatskih linija i rodova i njihove uravnoteženosti u populaciji.

Dugoročni cilj uzgojnog programa je povećati udio pastuha i kobila upisanih u Glavnu matičnu knjigu, kao i povećati udio životinja s uspješno položenim ispitom radne sposobnosti.

Tablica 2. Obilježja i značajke lipicanske pasmine

Visina:	Pastusi – 155 cm do 160 cm (iznimno 150 cm do 165 cm) Kobile – 153 cm do 158 cm (iznimno 148 cm do 162 cm)
Boja i oznake:	Siva, vrana, dorata sa što manje bijelih oznaka (depigmentacije). Vrlo rijetko i alata boja.
Glava:	Plemenita, srednje dužine, suha, blago konveksnog profila, oči velike, tamne i živahne, uši srednje dužine, nozdrve velike.
Vrat:	Srednje dug i mišićav, visoko nasaden, dobro povezan, pravilnog oblika.
Trup:	Dubok i širok. Greben dobro formiran, grudi duboke i široke, plečka srednje duga i položena, leđa srednje duga i dobro povezana mišićjem, spoj srednje dug, širok i mišićav, sapi zaobljene, snažne i blago spuštene, rep pravilno nasaden.
Noge:	Noge čvrste, suhih i dobro oblikovanih zglobova, putice srednje duge. Kopita srednje velika i čvrsta.
Kretnje:	Visoke akcije nogu, izdašne i sigurne u svim hodovima
Temperament i karakter:	Živahnog temperamenta i dobroćudnog karaktera izražene volje za rad.

6.1. Uzgojne metode

Lipicanska pasmina se uzgaja u čistoj krvi i križanja s drugim pasminama nisu dozvoljena.

Dozvoljene metode rasplodivanja su:

- a) prirodni pripust,
- b) umjetno osjemenjivanje,
- c) embriotransfer.

Pripust pod pastuha ne smije se izvršiti ako u prvoj generaciji predaka pastuh i kobila imaju zajedničkog pretka. Iznimno ovakav pripust moguć je po prethodnom dopuštenju uzgojnog registra. Po jednom pastuhu preporuča se do 20 pripuštenih kobila godišnje.

Poželjno trajanje pripusne sezone je od 15. veljače do 30. srpnja tekuće kalendarske godine. Radi osiguravanja ujednačenog uzgoja ždrebadi uz optimalne okolišne uvjete preporuča se pripuštanje kobila u periodu od 15. ožujka do 30. lipnja.

7. IDENTIFIKACIJA, REGISTRACIJA I MATIČNE KNJIGE LIPICANSKE PASMINE

U Matičnu knjigu upisuju se životinje poznatog porijekla od roditelja upisanih u matične knjige lipicanske pasmine čije se porijeklo može povezati s osnivačima linije i rodonačelnicama rodova pasmine.

Prije nego je životinja upisana u jednu od kategorija matične knjige, registar ždrebadi ili registar uvezenih konja, ista mora biti identificirana i registrirana sukladno važećoj legislativi koja uređuje identifikaciju i registraciju kopitara.

Životinje obuhvaćene uzgojnim programom na području Republike Hrvatske uzgajaju se u skladu s odredbama ovog uzgojnog programa, te Pravilima vođenja matične knjige lipicanske pasmine i upisane su u slijedeće dijelove matične knjige:

Glavna matična knjiga: Knjiga rasplodnih pastuha

- Knjiga rasplodnih pastuha I
- Knjiga rasplodnih pastuha II

Knjiga rasplodnih kobila

- Glavna knjiga rasplodnih kobila
- Predknjiga rasplodnih kobila

Dodatni dio matične knjige

- Evidencijska knjiga kobila

Registar ždrebadi

- Registar čistokrvne ždrebadi lipicanske pasmine
- Registar ždrebadi za uzgoj i proizvodnju

Dodatni registri

- Registar uvezenih konja
- Registar izvezenih konja
- Registar uzgajivača
- Registar vlasnika

Prilikom upisa životinja i rasplodnog materijala registriranih u drugim nacionalnim registrima lipicanske pasmine u matične knjige RH, kao i prihvaćanje tih životinja ili njihovog sjemena, jajnih stanica ili embrija u iste knjige smisljeno se upotrebljavaju sve odredbe propisane ovim uzgojnim programom, kao i Pravila vođenja matične knjige lipicanske pasmine konja u RH. Prethodno prihvaćanju u matične knjige lipicanske pasmine moraju biti zadovoljeni svi uvjeti za upis, te provedena registracija u JRDŽ. Takva grla moraju biti popraćena potpunom uzgojnom dokumentacijom koja potvrđuje čistokrvnost i pripadnost pasmini.

8. PROGRAM SELEKCIJE KONJA

Uzgojno selekcijske mjere ovog uzgojnog programa provodi HPA i DEĐL, a za osiguravanje uzgojno selekcijskog napretka poduzimaju se slijedeći selekcijski postupci opisani u uzgojnom programu:

- vrednovanje porijekla
- ocjena vanjštine
- razvrstavanje u klasne razrede
- ispit radne sposobnosti (IRS)
- vrednovanje kvalitete potomstva
- prosudba zdravlja i plodnosti

U provođenju svakog segmenta uzgojnog programa osigurava se primjereno educiran i kompetentan kadar.

8.1. Vrednovanje porijekla

Uvjeti po kojima se vrednuje porijeklo matičnih grla lipicanske pasmine definirani su pod uvjetima upisa životinja u razrede matične knjige i sukladno Pravilima o vođenju matične knjige lipicanske pasmine. U matične knjige zemaljskog uzgoja mogu se upisati sve linije i rodovi lipicanske pasmine, dok se kod ergelskog uzgoja njeguju linije i rodovi koji se tradicionalno uzgajaju u ergeli.

8.2. Ocjena vanjštine

Ocjenjivanje vanjštine provodi se radi ostvarivanja selekcijskog napretka i postizanja uzgojnog cilja. Ocjenjivanje se provodi prema shemi ocjenjivanja koja je sukladna uzgojnom programu i Pravilima o vođenju matične knjige lipicanske pasmine. Temeljem ocjene vanjštine životinja se razvrstava u pripadajuće klase. Ocjenjivanje se održava na prethodno definiranim mjestima (punktovima) u cilju ocjenjivanja većeg broja životinja istih kategorija, a provodi je komisija imenovana od ovlaštene ustanove ili ovlaštene uzgojne organizacije. U opravdanim slučajevima, moguća je individualna ocjena životinje.

8.3. Razvrstavanje u klasne razrede

Temeljem ukupne ocjene vanjštine, rezultata ispita radne sposobnosti i po kvaliteti potomaka pastuhe i kobile razvrstava se u klase definirane uzgojnim programom.

Razvrstavanje životinja u klasne razrede propisano je Pravilima o vođenju matične knjige lipicanske pasmine.

8.4. Ispit radne sposobnosti (IRS)

Ispit radne sposobnosti lipicanske pasmine provodi se radi ostvarivanja selekcijskog napretka i postizanja uzgojnog cilja sukladno pravilima ovog uzgojnog programa.

IRS se provodi sukladno Pravilniku o provođenju ispita radne sposobnosti i uvjetima koje propisuju Pravila o vođenju matične knjige lipicanske pasmine.

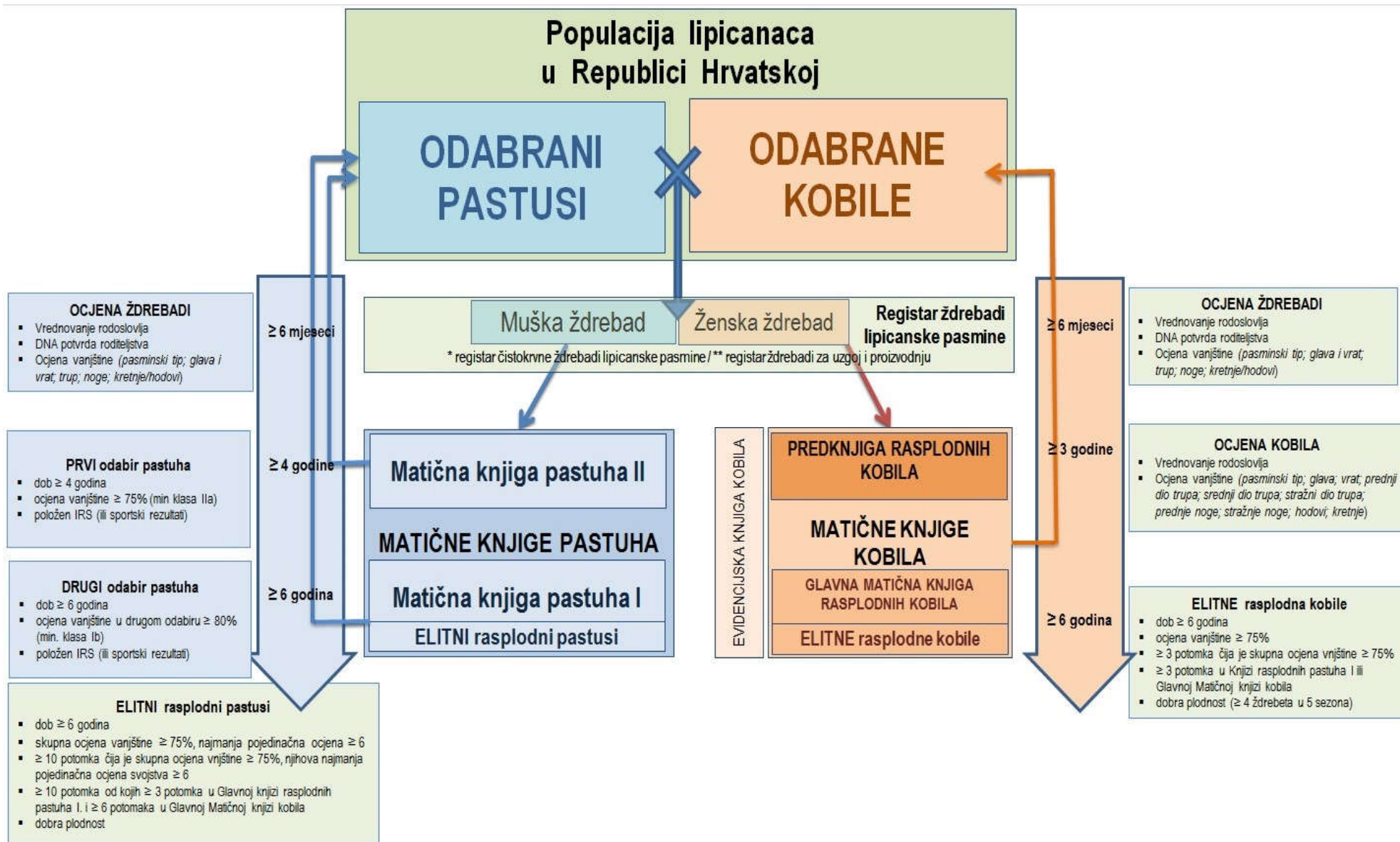
IRS provodi komisija imenovana od ovlaštene ustanove ili ovlaštene uzgojne organizacije, a održava se na prethodno definiranim mjestima (punktovima) koja zadovoljavaju uvjete za sigurnu i stručnu provedbu ispita.

8.5. Vrednovanje kvalitete potomstva

U matične knjige svakom rasplodnom pastuhu-i kobili upisuju se svi rezultati koje ostvaruju tijekom života, kao i rezultati njihovih potomaka na: ocjenjivanju vanjštine pri upisu u matične knjige, ispitu radne sposobnosti. Radi prikupljanja što više informacija koristit će se i podatci sa službenih natjecanja, izložbi i dr.

Na temelju rezultata koje pastuh ili kobila ostvari u uzgoju mogu biti i odlikovani obzirom na klasu sukladno uvjetima koje propisuje uzgojni program.

Shema 1. Shematski prikaz selekcijskog programa lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj

8.6. Prosudba zdravlja i plodnosti

Pored zadovoljavajuće ocjene vanjštine, rasplodna grla moraju biti zdrava, plodna i ne smiju biti nosioci nasljednih pogrešaka. U spornim slučajevima komisija za ocjenu može tražiti i dodatno mišljenje veterinara, ili dodatne specijalističke preglede na bolesti ili nedostatke koje se ne mogu utvrditi temeljnim metodama kliničke pretrage. Grla koja se predvode na odabir trebaju biti obuhvaćena propisanim zdravstveno veterinarskim mjerama u skladu sa Zakonom o veterinarstvu.

U matičnu knjigu ne mogu se upisati grla koja imaju izrazito naglašene prirodene morfološke ili fiziološke konstitucijske pogreške. Grla kod kojih se pojave kile, pogreške na zglobovima, kriptorhizam, velika depigmentacija kože, depigmentacija šarenice, kronični bronhitis i ljetni egzemi, ne mogu biti upisana u matičnu knjigu rasplodnih kobila ili rasplodnih pastuha lipicanske pasmine.

U slučaju da se pojave:

- *morfološke pogreške*: izraženo nježna konstitucija, neizraženost spolnih oznaka, nepravilni oblici prsiju (izraženo plitka ili uska), jako ulegnuta ili šaranasta leđa, izraženo mekane kičice, izraženo slabi zglobovi, velike pogreške u stavovima nogu, slaba i izraženo nepravilna kopita, ili/i
- *fiziološke pogreške* poput poremećaja u funkciji različitih organskih sustava koji se odražavaju na zdravlje, kondiciju, temperament i spolnu aktivnost –

iste se procjenjuju prilikom ocjene vanjštine (morfološke) ili veterinarskim dijagnostičkim pregledom (fiziološke) te ih komisija uzima u obzir prilikom konačne ocjene.

Ako se kod više od 10% potomaka pojave pogreške kao što je štukasta ili papagajska vilica, hernije ili konstitucijske pogreške, pastuh se izlučuje iz rasploda. U slučaju dokazane slabe plodnosti ili potpune neplodnosti, pastuh se također izlučuje iz uzgoja. U slučaju pojave kriptorhizma iz uzgoja se izlučuje pastuh kod čijih potomaka je navedena mana utvrđena.

8.7. Seleksijski napredak

Uzgoj lipicanske pasmine je zatvoren i nije dopušteno križanje s drugim pasminama. Ukoliko je upitna opstojnost pojedine linije, roda ili cjelokupne populacije lipicanske pasmine moguće je križanje s grlima kladrubške, arapske, andaluzijske (PRE) ili lusitano pasmine. Navedeno križanje moguće je provesti na osnovi programa i na osnovi suglasnosti nacionalnog ovlaštenog tijela i LIF-a.

U programu je obvezno navesti model odabira pasmine koja se koristi u križanjima, model vrednovanja F₁ križanaca, njihove implementacije u uzgojni program i uvjeti pod kojima se mogu upisati u matične knjige.

8.7.1. Očuvanje genetske varijabilnosti

Genetska varijabilnost u populaciji lipicanske pasmine u RH postiže se na slijedeće načine:

- održavanjem dostatnog broja odabranih rasplodnih pastuha i kobila uz održavanje optimalnog udjela linija i rodova u uzgoju,
- kontinuiranom selekcijom kroz provođenje uzgojnog programa,
- provođenjem godišnjeg plana pripusta (za ergelski uzgoj),
- praćenjem razine uzgoja u srodstvu.

8.7.2. Ocjena pastuha – odabir pastuha za rasplod

Za unaprijeđenje uzgoja od posebnog je značaja dobra selekcija pastuha. Ocjenu pastuha provodi Komisija za odabir pastuha koju imenuje ovlaštena ustanova ili ovlaštena uzgojna organizacija. Istim tijelima vlasnici pastuha pisanim putem prijavljuju grla za ocjenjivanje na odgovarajućim obrascima.

Pastusi koji se prijavljuju za odabir moraju zadovoljavati slijedeće uvjete:

- imati puno porijeklo i biti registrirani u registar lipicanske pasmine konja RH,
- ne smiju biti mlađi od 4 godine (u slučaju prvog odabira za rasplod)

Vlasnik svakog pastuha mora Komisiji za odabir pastuha prethodno ocjeni predložiti na uvid Identifikacijski dokument temeljem kojeg se utvrđuje identitet životinje.

Veterinarski pregled provodi se prije ocjene pastuha na licu mjesta (ukoliko je moguće), a provodi ga ovlaštenu veterinar. U slučaju naknadnog pregleda veterinar, vlasnik pastuha dužan je Komisiji dostaviti Zapisnik o veterinarskom pregledu životinje koja je pristupila ocjenjivanju. Pretpostavka je da pastuh ne smije imati nikakve zdravstvene tegobe koje bi mogle umanjiti uzgojnu ili rasplodnu vrijednost.

Među ostalim zdravstvenim nedostacima su:

- oštećenja spolnih organa, koja bi po mišljenju komisije mogla utjecati na daljnji uzgoj,
- oštećenja koja bi mogla biti nasljedna (također i ljetni ekzemi),
- operativni zahvati koji su vršeni u svrhu tjelesne korekture.

Da bi pastuh bio odabran mora ga skupna komisijska ocjena razvrstavati u klase Ia, Ib ili IIa. Takvi odabrani pastusi mogu biti pripušteni na kobile upisane u glavnu matičnu knjigu, predknjigu i evidencijsku knjigu, dok pastusi koji nisu odabrani ne mogu se koristiti u uzgoju. Muški i ženski potomci od neodabranih pastuha neće se prihvaćati u uzgoj i smatrati će se uzgojno nevaljalim grlima, te će biti registrirani u registru kopitara za uzgoj i proizvodnju.

Uvezena muška grla koja su registrirana i odabrana za pripust u priznatim nacionalnim registrima lipicanske pasmine drugih država, biti će prihvaćena kao rasplodni pastusi temeljem potvrde o odabiru nacionalnog registra koji je proveo odabir. Ukoliko su grla odabrana identičnim načinom odabira koji je definiran ovim uzgojnim programom, klasa koja im je dodijeljena prilikom ocjene biti će preuzeta u hrvatski registar lipicanske pasmine. U slučaju da grlo nije klasirano, isto će klasirati Komisija za odabir pastuha.

8.7.3. Ocjena kobila

Ocjenu kobila provodi Komisija za ocjenu kobila koju imenuje ovlaštena ustanova ili ovlaštena uzgojna organizacija. Ocjena kobila mjera je koja se provodi nakon navršene najmanje pune 3 godine starosti ili prethodno označavanju njenog čistokrvnog potomka. Izuzetak su postojeće kobile koje će se klasirati u tijeku samog utemeljenja registra. Kobile se u svakom pripustu preporuča pripustiti pod pastuha iste ili veće klase. Kobile za ocjenjivanje prijavljuju vlasnici pismenim putem na odgovarajućem obrascu u ovlaštenu ustanovu ili ovlaštenu uzgojnu organizaciju.

8.7.4. Godišnji plan pripusta

DEDL prethodno pripusnoj sezoni izrađuje plan pripusta u kojem se organizira pripusna sezona prema određenom rasplodnom pastuhu.

Pri izradi plana pripusta osiguravaju se rasplodni pastusi koji su potrebni za održavanje optimalne efektivne veličine populacije na način da ne dođe do preuskog uzgoja u srodstvu.

Izbor pastuha u privatnom uzgoju na odabir je preferenciji uzgajivača, uz uvjet da se nalaze na popisu licenciranih rasplodnih pastuha RH.

Vlasnici su prethodno pripustu dužni provjeriti identitet životinje koja se pripušta, te osigurati kontrolu razine uzgoja u srodstvu. Izradu, vođenje i registraciju pripusne dokumentacije provode sami uzgajivači, a kontrolu iste provodi ovlaštena ustanova.

Osiguravanje dostatnosti rasplodnih pastuha

Dostatni broj rasplodnih pastuha osigurava se:

- uzgojem u Državnoj ergeli Đakovo i Lipik

- uzgojem kod privatnih uzgajivača lipicanskih konja
- najmom ili kupovinom pastuha ili sjemena iz drugih zemalja.

8.8. Publikacija podataka uzgoja

Ovlaštena ustanova (za privatni uzgoj) i DEĐL (za ergelski uzgoj) vode evidenciju i registre podataka vezane za lipicanski uzgoj u RH. Podatci o rodoslovlju, ocjeni vanjštine, ispitu radne sposobnosti i druge podatke koji se upisuju u matične knjige vode se sukladno pravilima uzgojnog programa.

U cilju informiranja uzgajivača svake godine se objavljuje program uzgojnih mjera, raspored pastuha u zakupu koji su slobodni za pripust (ergelski pastusi), a periodički se objavljuje i matična knjiga lipicanske pasmine.

Program uzgojnih mjera objavljuje se u tekućoj godini nakon uspostave rasporeda uzgojne aktivnosti u lipicanskoj pasmini od ovlaštene ustanove.

Raspored rasplodnih pastuha u zakupu (ergelski uzgoj) objavljuje se u tekućoj godini sukladno provedenim zakupima u privatnom uzgoju.

Matična knjiga najmanje sadrži: uvod, kratice, popis svih konja upisanih u matičnu knjigu, popis rasplodnih kobila i potomaka, popis rasplodnih pastuha i potomaka, popis uvezenih kobila i pastuha i njihovih potomaka, popis izvezenih i izlučenih konja, rodoslovlje rasplodnih kobila i pastuha.

8.9. Uvjeti za sudjelovanje u uzgojnom programu

Svaki uzgajivač i vlasnik koji posjeduje konje lipicanske pasmine ima pravo sudjelovanja u uzgoju i provođenju uzgojnog programa lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj.

Životinje uzgajivača i vlasnika koji sudjeluju u provedbi uzgojnog programa upisane su u matične knjige isključivo prema pravilima struke, uvjetima i pravilima koje propisuje ovaj uzgojni program, kao i Pravilima vođenja matične knjige lipicanske pasmine konja u Republici Hrvatskoj.

8.10. Nadzor nad provođenjem uzgojnog programa

Neposredni nadzor provedbe pojedinih mjera uzgojnog programa na razini Republike Hrvatske provodi ovlaštena ustanova. Sukladno pozitivnoj zakonskoj legislativi, nadzor nad provedbom uzgojnog programa provode nadležna inspekcijska tijela.

9. PRAVILA O VOĐENJU MATIČNE KNJIGE LIPICANSKE PASMINE

Matična knjiga lipicanske pasmine vodi se sukladno Pravilniku o vođenju matičnih knjiga i upisu uzgojno valjanih kopitara (NN 39/12). Matične knjige lipicanske pasmine vode ovlaštena ustanova odnosno ovlaštena uzgojna organizacija (za zemaljski uzgoj) i DEĐL (za ergelski uzgoj).

Matična knjiga lipicanske pasmine je zatvorena i u istu mogu biti upisana samo čistokrvna grla lipicanske pasmine poznatog porijekla, tj. životinje čiji su roditelji upisani u matičnu knjigu lipicanske pasmine koju vodi ovlaštena uzgojna organizacija. Grla moraju biti u direktnoj vezi u svom porijeklu s priznatim osnivačima linija i rodova lipicanske pasmine.

Životinje za koje se provodi uzgojni program upisane su u slijedeće odjeljke matičnih knjiga:

Glavna matična knjiga:

Knjiga rasplodnih pastuha

- Knjiga rasplodnih pastuha I
- Knjiga rasplodnih pastuha II

U knjigu rasplodnih pastuha I i II se upisuju pastusi koji ispunjavaju genealoške i sve druge uvjete propisane uzgojnim programom.

Pastusi upisani u jednu od matičnih knjiga se time prihvaćaju kao rasplodnjaci u Republici Hrvatskoj.

Knjiga rasplodnih kobila

- Glavna knjiga rasplodnih kobila
- Predknjiga rasplodnih kobila

U glavnu knjigu rasplodnih kobila upisuju se kobile koje ispunjavaju genealoške i sve druge uvjete propisane uzgojnim programom.

U predknjigu rasplodnih kobila upisuju se kobile koje ispunjavaju genealoške, a ostale uvjete propisane uzgojnim programom za upis u glavnu matičnu knjigu ne ispunjavaju u potpunosti.

Dodatni dio matične knjige

- Evidencijska knjiga kobila

U evidencijski knjigu kobila upisane su kobile koje ispunjavaju genealoške uvjete, ali ne ispunjavaju ostale uvjete propisane uzgojnim programom za upis u Glavnu ili Predknjigu rasplodnih kobila.

Registar ždrebadi

U registar ždrebadi upisuju se svi potomci kobila upisanih u matične knjige. Registar ždrebadi je podijeljen u dva dijela:

- Registar čistokrvne ždrebadi lipicanske pasmine
- Registar ždrebadi za uzgoj i proizvodnju

Dodatni registri

- Registar uvezenih konja
- Registar ispisanih konja
- Registar uzgajivača
- Registar vlasnika

9.1. Upis u matične knjige lipicanske pasmine

U matične knjige lipicanske pasmine mogu biti upisana samo čistokrvna grla uzgojena prema uzgojnom programu. Križanja s grlima drugih pasmina nisu dozvoljena, osim u iznimnim slučajevima za koje ovaj uzgojni program propisuje uvjete koji moraju biti zadovoljeni.

Matična knjiga mora sadržavati najmanje sljedeće podatke o grlu: ime i kategorija matične knjige, datum upisa u matične knjige, ime grla, jedinstveni životni broj grla (UELN), datum rođenja, pasmina, spol, kod transpondera, dodatne identifikacijske oznake (i alternativne metode označavanja), ime i UELN oca, ime i UELN majke, ime i adresa uzgajivača i vlasnika, poznati rezultati radnih odnosno proizvodnih osobina, datum prodaje, ime i adresa kupca, datum i razlog izlučenja.

Kod uzgojno valjanih životinja koje su dobivene prijenosom zametaka, a upisuju se u matičnu knjigu potrebno je uz ostalo navesti podatke o biološkim roditeljima te podatak o genskom testu.

U pripadajući dio matične knjige mogu biti upisane samo životinje u kojih:

- nije sporno porijeklo,
- nije sporan identitet,
- su preci po očevoj ili majčinoj strani upisani u istu matičnu knjigu,
- su preci po očevoj ili majčinoj strani upisani u istu matičnu knjigu nacionalnog uzgoja druge države,
- ispunjavaju sve ostale uvjete propisane ovim uzgojnim programom i Pravilima o vođenju matične knjige lipicanske pasmine konja Republike Hrvatske.

Pri upisu u matične knjige naznačuje se i linija i rod kojem životinja pripada.

Prilikom upisa u matične knjige u skladu s uzgojnim programom o svakom grlu vode se slijedeći podaci:

- Ime i kategorija matične knjige,
- Ime uzgojne organizacije koja je izvršila prvu identifikaciju i registraciju konja,
- Datum upisa u matičnu knjigu,
- Ime i prezime, adresa uzgajivača i vlasnika,
- Datum zadnjeg pripusta majke,
- Datum rođenja, spol, boja i oznake,
- Ime grla,
- Jedinstveni životni broj kopitara (UELN),
- Kôd transpondera,
- Dodatne identifikacijske oznake (alternativne metode označavanja),
- Tip testiranja roditeljstva,
- Podaci o roditeljima, UELN i kategorije matičnih knjiga kojima pripadaju,
- Najmanje četiri generacije predaka,
- Tjelesne mjere (visina do grebena, opseg prsa, obujam cjevanice),
- Ukupna ocjena vanjštine i pripadajuća klasa,
- Rezultati radnih odnosno proizvodnih osobina,
- Podaci o potomstvu,
- Datumi izdavanja uzgojne dokumentacije,
- Podaci o promjenama vlasništva,
- Datum i razlog ispisa iz matične knjige (izlučenja).

9.2. Kategorije matične knjige

Pastusi se upisuju u kategorije matičnih knjiga sukladno uvjetima koje zadovoljavaju i koji su propisani uzgojnim programom.

Knjiga rasplodnih pastuha I. U knjigu rasplodnih pastuha I upisuju se pastusi koji su zadovoljili slijedeće uvjete:

- navršili su najmanje šest godina starosti
- pristupili su drugom odabiru na kojem skupna ocjena vanjštine nije niža od 80% najviše ocjene (klasa Ib) i niti jedna ocjena nije niža od 6
- imaju položen ispit radne sposobnosti s pozitivnim rezultatom ili su dosegli zadovoljavajuće rezultate na službenim natjecanjima
- imaju visinu od najmanje 155 cm (mjereno štapom)

Knjiga rasplodnih pastuha II. U knjigu rasplodnih pastuha II upisuju se pastusi koji su zadovoljili slijedeće uvjete:

- navršili su najmanje četiri godine starosti
- pristupili su prvom odabiru na kojem skupna ocjena vanjštine nije niža od 75% najviše ocjene (klasa IIa) i niti jedna ocjena nije niža od 6
- imaju položen ispit radne sposobnosti s pozitivnim rezultatom ili su dosegli zadovoljavajuće rezultate na službenim natjecanjima
- imaju visinu od najmanje 153 cm (mjereno štapom)

Pastusi upisani u Knjigu rasplodnih pastuha II mogu se upisati u Knjigu rasplodnih pastuha I ukoliko ispune propisane uvjete.

Iznimno, pastusi koji prvom odabiru pristupe u starosti 6 godina i više te ukoliko zadovolje uvjete za upisu u Knjigu rasplodnih pastuha komisija može donijeti odluku o trajnom odabiru.

Posebne okolnosti upisa u matičnu knjigu pastuha

Posebne okolnosti podrazumijevaju potrebu za očuvanjem pastuhske linije, te omogućuju upis u Matičnu knjigu pastuha II za muške životinje pod slijedećim uvjetima:

- skupna ocjena vanjštine je najmanje 70% najviše ocjene i niti jedna ocjena nije niža od 6
- imaju visinu od najmanje 150 cm (mjereno štapom)
- ispunjavaju ostale uvjete za upis u Matičnu knjigu rasplodnih pastuha II

Kobile se upisuju u kategorije matičnih knjiga sukladno uvjetima koje zadovoljavaju i koji su propisani uzgojnim programom.

Glavna matična knjiga rasplodnih kobila. U glavnu matičnu knjigu rasplodnih kobila upisuju se kobile koje su zadovoljile slijedeće uvjete:

- Najranije sa starosti 4 godine, odnosno nakon prvog oždrebljenja
- Pristupile su ocjeni na kojoj skupna ocjena vanjštine nije niža od 70% najviše ocjene (klasa IIb) i niti jedna ocjena nije manja od 6
- imaju visinu od najmanje 153 cm (mjereno štapom)

Predknjiga rasplodnih kobila. U predknjigu rasplodnih kobila upisuju se kobile koje su zadovoljile slijedeće uvjete:

- Najranije sa starosti 4 godine, odnosno nakon prvog oždrebljenja
- Pristupile su ocjeni na kojoj skupna ocjena vanjštine nije niža od 65% najviše ocjene (klasa IIIa) i niti jedna ocjena nije manja od 5
- imaju visinu od najmanje 150 cm (mjereno štapom)

Kobile upisane u predknjigu matičnih kobila mogu se uvesti u glavnu matičnu knjigu ukoliko imaju najmanje 3 potomka koja su u skupnoj ocjeni vanjštine skupili najmanje 70% najviše ocjene i niti jedna ocjena nije manja od 6.

U **Evidencijsku knjigu** kobila upisuju se kobile koje ispunjavaju genealoške uvjete no ne ispunjavaju ostale uvjete propisane uzgojnim programom.

Najbolje životinje mogu se uvrstiti u elitnu klasu rasplodnih životinja.

U Elitnu klasu rasplodnih pastuha mogu se uvrstiti pastusi ukoliko zadovoljava navedene uvjete:

- skupna ocjena vanjštine nije niža od 75% najviše ocjene (klasa IIa) i niti jedna ocjena nije niža od 6
- ima najmanje deset registriranih potomaka kojima skupna ocjena vanjštine nije niža od 75% najviše ocjene (Ia, Ib i IIa) i nijedna ocjena nije niža od 6,
- od deset potomaka obvezno je da su najmanje 3 muška potomka upisana u Glavnu matičnu knjigu rasplodnih pastuha I i najmanje 5 ženskih potomaka upisanih u Glavnu matičnu knjigu kobila
- da je dobre plodnosti i da zadovoljavaju ostale uvjete uzgojnog programa.

U Elitnu klasu rasplodnih kobila mogu se uvrstiti kobile ukoliko zadovoljava navedene uvjete:

- skupna ocjena vanjštine nije niža od 75% najviše ocjene (klasa IIa) i niti jedna ocjena nije niža od 6
- ima najmanje tri potomka u kojih skupna ocjena vanjštine nije niža od 75% najviše ocjene (klasa IIa) i niti jedna ocjena nije niža od 6
- ima najmanje tri potomka upisana u Knjigu rasplodnih pastuha I ili u Glavni dio matične knjige kobila
- da je dobre plodnosti (najmanje 4 ždrebeta u 5 pripusnih sezona) i da zadovoljavaju ostale uvjete uzgojnog programa.

Posebne okolnosti upisa u matičnu knjigu rasplodnih kobila

Posebne okolnosti podrazumijevaju potrebu za očuvanjem rodova kobila, te omogućuju upis u Predknjigu rasplodnih kobila za ženske životinje koje su svrstane u Evidencijsku knjigu. Za takve životinje dopuštenje i uvjete za ulazak u reprodukciju daje povjerenstvo koje imenuje ovlaštena ustanova.

Registar čistokrvne ždrebadi lipicanske pasmine – upisuju se sva muška i ženska novorođena grla u tekućoj godini, u starosti do 6 mjeseci, a kojima su roditelji upisani u Matičnu knjigu lipicanske pasmine.

Registar ždrebadi za uzgoj i proizvodnju – upisuje se ždrebadi koja nema uvjete za upis u Registar čistokrvne ždrebadi lipicanske pasmine.

Sve odredbe za upis u matične knjige valjane su i za životinje čiji su roditelji upisani u matične knjige sukladno programu drugih priznatih uzgojnih organizacija.

Životinje upisane o određene dijelove ili kategorije matičnih knjiga mogu se upisati u druge odjeljke matične knjige ukoliko ispune sve propisane uvjete ovim uzgojnim programom.

Registar grla nepotpunog porijekla – „Lipicanac B-knjiga“

Sukladno navedenim odredbama vodi se i zasebna matična knjiga prateće populacije tzv. Lipicanac B-knjiga. Grla upisana u B-knjigu ne zadovoljavaju uvjete za upis u matične knjige lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj.

Registar uvezenih konja

U registar uvezenih konja upisuju se čistokrvne životinje različitih kategorija za koje je prvu registraciju provela druga nacionalna priznata uzgojna organizacija. U registar uvezenih konja mogu se upisati i podaci o životinjama koji su donori uvezenog sjemena, jajnih stanica ili embrija.

Prilikom upisivanja uvezenih konja u matične knjige, vlasnici moraju priložiti:

- Identifikacijski dokument kopitara,
- Potvrda o podrijetlu (ukoliko isto nije upisano u ID) koja potvrđuje upis u matične knjige koje vodi uzgojna organizacija koja je provela prvu identifikaciju kopitara, tj. potvrdu o podrijetlu za uvezeno sjeme, jajne stanice ili zametke.

Iz priložene dokumentacija mora biti vidljivo sljedeće:

- UELN,
- kod transpondera (ukoliko postoji),
- pasmina,
- ime životinje,
- datum rođenja,
- spol,
- rodoslovlje od najmanje četiri generacije predaka,
- rezultati ocjenjivanja vanjštine i drugih osobina koje se provode uzgojno-seleksijskim radom (ukoliko su dostupni),
- ime i prezime uzgajivača,
- ime i prezime prodavatelja,
- ime i prezime vlasnika,

Potvrda o podrijetlu za sjeme, jajne stanice ili zametke uzgojno valjanih kopitara mora osim gore navedenih podataka sadržavati sljedeće podatke: naziv izdatelja, naziv matične knjige, pasmina/registar, referenca matične knjige (ako postoji), jedinstveni životni broj kopitara (UELN) i ime životinje, datum izdavanja potvrde o podrijetlu, identifikacijski opis, metoda i oznake dodatnog označavanja, potvrda podrijetla utvrđena na znanstveno prihvatljiv način – registracija DNK tipa, datum rođenja životinje, ime i adresa vlasnika, jedinstveni životni broj kopitara (UELN) i reference matične knjige (ako postoje) oca, majke i majčinog oca, rezultati performance testa i procjena uzgojne vrijednosti (nije obavezno).

Potvrda o podrijetlu za sjeme mora osim gore navedenih podataka sadržavati i: identifikacijsku oznaku i način konzerviranja, broj doza, datum uzimanja, naziv i adresa centra za umjetno osjemenjivanje koji je uzeo sjeme uključujući njegov registarski broj, naziv i adresa primatelja sjemena.

Potvrda o podrijetlu za jajne stanice mora osim gore navedenih podataka sadržavati i: podatke koji omogućuju identifikaciju jajnih stanica, datum uzimanja jajnih stanica, naziv i adresu stanice za prijenos jajnih stanica i zametaka koja je uzela jajne stanice uključujući njihov registarski broj, te naziv i adresu primatelja jajnih stanica.

Potvrda o podrijetlu za zametke mora osim gore navedenih podataka sadržavati i: podatke koji omogućuju identifikaciju zametaka, datum uzimanja zametaka, datum osjemenjivanja ili oplodnje, datum, naziv i adresu stanice za prijenos jajnih stanica i zametaka koja je uzela zametke i naziv i adresu primatelja zametaka.

Zootehnička dokumentacija uvezenih konja, tj. Potvrde o podrijetlu sjemena, jajnih stanica ili embrija arhivira se u matičnu evidenciju, a ovlaštena ustanova izdaje potvrdu o upisu sjemena, jajnih stanica ili zametaka u matične knjige.

Registar ispisanih konja

Životinje se ispisuju (izlučuju) iz matičnih knjiga prema slijedećim uvjetima:

- ukoliko je životinja prodana vlasniku koji ne sudjeluju u provođenju uzgojnog programa
- ukoliko se životinja prodaje iz DEĐL (vrijedi samo za ergelski uzgoj)
- ukoliko se životinja izlučuje radi smrti.

Registar ispisanih konja dijeli su u dvije kategorije: registar izlučenih konja i registar prodanih konja.

U registar izlučenih konja upisuju se izlučene i smrtno stradale životinje, a vode se slijedeći podaci:

- UELN,
- kod transpondera (ukoliko postoji),
- pasmina,
- ime životinje,
- datum rođenja,
- spol,
- porijeklo (otac i majka),
- ime i prezime uzgajivača,
- ime i prezime zadnjeg vlasnika,
- datum i razlog izlučenja.

U registar prodanih konja upisuju se prodane životinje koje vlasnik upisuje u drugu (stranu) matičnu knjigu, a vode se isti podatci kao i Registru izlučenih konja.

Za prodane životinje, na zahtjev vlasnika, izdaje se zootehnička potvrda o porijeklu koja potvrđuje upis životinje u matične knjige. Potvrda sadrži:

- UELN,
- kod transpondera (ukoliko postoji),
- pasmina,
- ime životinje,
- datum rođenja,
- spol,
- porijeklo (4 generacije),
- ime i prezime uzgajivača,
- rezultate ocjenjivanja vanjštine i ispita radne sposobnosti

- ime i prezime uzgajivača,
- ime i prezime zadnjeg vlasnika,
- datum i razlog ispisa.

Registar uzgajivača i vlasnika

Registar uzgajivača i vlasnika registriranih i upisanih konja vodi ovlaštena ustanova. Kao uzgajivač se upisuje fizička ili pravna osoba koja je pravni vlasnik kobile u trenutku rođenja ždrebeta.

U registar uzgajivača se upisuju slijedeći podaci:

- Osobni identifikacijski broj vlasnika,
- Ime, prezime, odnosno naziv pravne osobe,
- Adresa uzgajivača, odnosno sjedište pravne osobe (mjesto, ulica i broj),
- JIBG i IKG uzgajivača/vlasnika,
- Datum upisa u registar.

9.3. Postupak registracije

Postupak registracije ždrebadi

Prijava oždrebljenja kobile je dokument kojim se izvršava registracija novorođenog ždrebeta u SRK. Ispunjava je i dostavlja pravni vlasnik / najamnik kobile, a za točnost podataka jamči svojim vlastoručnim potpisom.

Prijava oždrebljenja dostavlja se u originalnom primjerku u ovlaštenu ustanovu ili uzgojnu organizaciju u roku od 28 dana od datuma oždrebljenja kobile.

Dostavljanjem obrasca Prijave oždrebljenja vlasnik kobile potvrđuje rođenje ždrebeta, a dijagramskim opisom potvrđuje njegov identitet.

Uz popunjen obrazac Prijave oždrebljenja obvezno je dostaviti originalni primjerak Potvrde o pripustu, koji je izdao i potpisom ovjerio vlasnik / najamnik pastuha koji je opasao kobilu.

Popunjen obrazac Prijave oždrebljenja te originalni primjerak Potvrde o pripustu dostavlja se ovlaštenoj ustanovi ili uzgojnoj organizaciji koja provodi kontrolu podataka.

Nakon obavljene kontrole podataka te dodjele UELN-a, isti se s dostavljenih obrazaca upisuju i pohranjuju u informacijski sustav ovlaštene ustanove, odnosno SRK. Iz SRK-a se potom ispisuje Potvrda identiteta kopitara koja se šalje vlasniku ždrebeta te Zahtjev za izdavanje Identifikacijskog dokumenta.

Potvrdu identiteta kopitara vlasnik ždrebeta dužan je čuvati do izdavanja Identifikacijskog dokumenta nakon čega istu vlasnik vraća u SRK. U slučaju prodaje grla prije izdavanja ID Potvrda identiteta se prosljeđuje novom vlasniku.

Naknadna registracija

Za registraciju ždrebeta za koje postupak registracije nije bio pravilno izvršen prema uvjetima članka 9.3., uzgajivač može upisati ždrijebe pod slijedećim uvjetima:

- Istovjetnost ždrebeta mora biti nedvosmisleno potvrđena ovjerenom izjavom vlasnika. Svi potrebni dokumenti, s ispravnim vlastoručnim potpisima kako je regulirano u ovim pravilima, moraju se dostaviti u ovlaštenu ustanovu, zajedno s dokazom o slijedu vlasništva od datuma rođenja.
- Registracija će se izvršiti nakon što su priloženi svi dokumenti koje ovlaštena ustanova zahtijeva, verifikacije roditeljstva, trajnog označavanja grla i plaćene novčane naknade koju određuje ovlaštena ustanova.

ZA ŽIVOTINJE KOJE SU U TRENUTKU PRILAGANJA ZAHTJEVA ZA NAKNADNI UPIS ŽDREBETA BILE STARE VIŠE OD 2 GODINE, NE MOGU SE UPISATI U MATIČNU KNJIGU. IZNIMNO SE MOGU UPISATI GRLA STARIJA OD 2 GODINE, ČIJA RANIJA REGISTRACIJA NIJE BILA MOGUĆA RADI TRAJANJA SUDSKOG SPORA.

Upis u registar ždrebadi

U registar ždrebadi se za svaku prijavljenu životinju upisuju najmanje slijedeći podaci:

- ime i prezime uzgajivača
- ime i prezime vlasnika
- datum zadnjeg pripusta majke
- datum rođenja, spol, boja i identifikacijske oznake
- ime ždrebeta
- UELN i broj transpondera
- dodatne identifikacijske oznake (žig, tetovirani broj i dr.)
- 4 generacije predaka (s pripadajućim UELN)
- datum upisa u registar
- datum izdavanja ID
- metoda provjere rodoslovlja
- datum i razlog ispisa iz registra ždrebadi
- datum prodaje
- ime i prezime vlasnika

Nakon upisa u registar ždrebadi, za iste životinje pokreće se postupak izdavanja zootehničke dokumentacije o registraciji.

Ždrebac koja ne ispunjava uvjete propisane uzgojnim programom (veće konstitucijske pogreške, nezadovoljavajuća ocjena, i sl.) ne mogu se upisati u pripadajuće matične knjige pastuha ili kobila.

9.3.1. Dodjela imena

Životinje lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj dobivaju ime pri upisu u registar ždrebadi.

Imenovanje muških životinja

Ime muških životinja sastavljeno je od dodijeljenog matičnog broja, imena linije pastuha, imena ogranka roda majke, rimskog broja majke i arapskog broja koji označava redoslijed registriranih muških potomaka majke.

Primjer:

123 Siglavy Batosta VIII-4 (Z.2008)
otac: 291 Siglavy Trompeta IX (Lip.2000)
majka: 132 Batosta VIII (Đ.1991).

Imenovanje ženskih životinja

Ime ženskih životinja sastavljeno je od dodijeljenog matičnog broja, imena ogranka roda majke i rimskog broja koji označava redoslijed registriranih ženskih potomaka majke.

Primjer:

666 Monteaura XX (Z.2009)
otac: 157 Maestoso Slava IV (Lip.1992)
majka: 250 Monteaura XIX (Đ.1997)

9.4. Označavanje konja lipicanske pasmine u RH

Označavanje konja lipicanske pasmine provoditi će se sukladno legislativi koja uređuje identifikaciju i registraciju kopitara i odredbama ovog uzgojnog programa. Pored obveznog označavanja koje obuhvaća implantaciju transpondera i dijagramskog opisa vanjštine, lipiscanci u Republici Hrvatskoj označavaju se i dodatnim označavanjem, tj. vrućim paljenim žigom za onu ždrebad koja su upisana sukladno Pravilima o vođenju matične knjige lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj.

Označavanje vrućim pasminskim žigom provodi se, na prethodno definiranim okupljalištima („puktovima“), na ždrebadi upisanim u matične knjige lipicanske pasmine konja u RH. Određeni puktovi moraju zadovoljavati uvjete koji osiguravaju dovoljno velik prostor za siguran smještaj i rad s dovezenim životinjama, kao i za siguran rad svih službenih osoba.

Načini dodatnog označavanja lipicanaca uzgojenih u Republici Hrvatskoj razlikuju se ovisno o tome u kojem uzgoju je grlo oždriježljeno.

Od 2005. godine lipiscanci oždriježljeni u zemaljskom uzgoju označavaju se na slijedeći način:

1. na lijevom sedlištu slovom **H** koje označava Republiku Hrvatsku,
2. ispod slova H matičnim brojem grla prema redoslijedu u matičnim knjigama, i
3. na lijevom butu žigom u obliku hrastovog lista () koji označava hrvatski zemaljski uzgoj.

Lipiscanci oždriježljeni u Državnoj ergeli Đakovo označavaju se na slijedeći način:

1. na lijevo sedlišće slovo **H** koje označava Republiku Hrvatsku,
2. ispod slova H stavlja se matični broj grla prema redoslijedu u matičnim knjigama, i
3. na lijevi but slovo **Đ** koje označava Državnu ergelu lipicanaca Đakovo.

Lipiscanci oždriježljeni u Državnoj ergeli Lipik označavaju se na slijedeći način:

1. na lijevo sedlišće slovo **H** koje označava Republiku Hrvatsku,
2. ispod slova H stavlja se matični broj grla prema redoslijedu u matičnim knjigama, i
3. na lijevi but simbol **£** koje označava Državnu ergelu Lipik.

9.4.1. Identifikacija ždrebadi

Sva grla prethodno upisu u matične knjige lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj moraju biti registrirana u Središnji registar kopitara RH koji vodi ovlaštena ustanova, a koja je sastavni dio JRDŽ.

Sustav identifikacije uključuje:

- upis u Središnji registar kopitara RH pri ovlaštenoj ustanovi,
- dodjeljivanje Jedininstvenog životnog broja kopitara (UELN),
- implantaciju transpondera sukladno Pravilniku o identifikaciji i registraciji kopitara, koji predstavlja jedinstvenu poveznicu Identifikacijskog dokumenta i kopitara,
- označavanje alternativnim metodama označavanja sukladno ovom uzgojnom programu,
- jedinstven Identifikacijski dokument kopitara valjan za cijeli životni vijek životinje i koji izdaje Izdavatelj sukladno Pravilniku o identifikaciji i registraciji kopitara.

Prilikom prve identifikacije Izdavatelj osigurava da je kopitar aktivno označen implantacijom transpondera sukladno važećoj legislativi.

Svako novorođeno ždrijebe mora biti označeno najkasnije u periodu od 6 mjeseci od datuma rođenja.

9.4.2. Jedinstveni životni broj kopitara lipicanske pasmine

Jedinstveni životni broj kopitara je jedinstveni 15-znamenkasti slovno-brojčani kôd koji sadrži podatke o pojedinom kopitaru, te bazi podataka i zemlji u kojoj je taj podatak prvi puta zabilježen u skladu sa sustavom kodiranja Jedinstvenog životnog broja kopitara. Sastavljanje Jedinstvenog životnog broja konja lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj provodit će se sukladno važećoj legislativi koja uređuje označavanje kopitara. Jedinstveni životni broj grla lipicanske pasmine u RH sastoji se od:

1. šesteroznamenkastog identifikacijskog kôda za bazu podataka koji je kompatibilan s UELN sustavom, a sastoji se od:
 - međunarodnog kôda Republike Hrvatske, tj. broj „191“ - prva tri mjesta,
 - koda uzgojne organizacije kod koje su konji upisani u matične knjige - druga tri mjesta. Navedeni kodovi koriste se kako slijedi: 001 - ždrebad rođenom u privatnom uzgoju, 003 - ždrebad rođenom u Državnoj ergeli Đakovo i 008 - ždrebad rođenom u Državnoj ergeli Lipik
2. deveteroznamenkastog jedinstvenog identifikacijskog kôda koji je dodijeljen dotičnom grlu, a sastoji se od:
 - pasminskog kôda koji predstavlja nacionalnu oznaku lipicanske pasmine, tj. broj „03“ - dva mjesta,
 - matični broj grla iz matične knjige lipicanske pasmine u Republici Hrvatskoj - pet mjesta,
 - posljednje dvije znamenke godine rođenja grla - dva mjesta.

Zootehnička dokumentacija

Svu zootehničku dokumentaciju i potvrde za životinje uključene u uzgojni program izdaje ovlaštena ustanova ili ovlaštena uzgoja organizacija. Uzgajivači i vlasnici uzgojnu dokumentaciju mogu dobiti samo za životinje koje su registrirane i upisane u matične knjige sukladno uzgojnom programu i Pravilima o vođenju matične knjige lipicanske pasmine.

Prethodno izdavanju uzgojne dokumentacije ovlašteno tijelo upisuje iste podatke u Središnji registar kopitara.

9.5. Registracija pripusta

Pripusni dnevnik predstavlja dokument u koji se upisuju podatci o pripuštenim kobilama u jednoj pripusnoj sezoni. Valjan je za samo jednu pripusnu sezonu i ispunjava se isključivo za jednog pastuha.

Pripusni dnevnik ispunjava ISKLJUČIVO pravni vlasnik ili najamnik pastuha koji vlastoručnim potpisom jamči točnost podataka.

Pripusni dnevnik se dostavlja u originalnom primjerku u ovlaštenu ustanovu ili ovlaštenu uzgojnu organizaciju na ovjeru do 30. rujna tekuće godine.

Nakon ovjere podataka i registracije u matičnoj evidenciji vlasniku/najamniku se prosljeđuje kopija ovjerenog dokumenta koja mu služi kao arhiva i temelj za popunjavanje uzgojne dokumentacije.

Pripusni dnevnik dostavlja se bez obzira na rezultat opasivanja.

Svi pripusti ostvareni u razdoblju od 1. listopada do 31. prosinca tekuće godine upisuju se u Pripusni dnevnik slijedeće godine opasivanja i isti se dostavlja do 30. rujna slijedeće godine.

Uz popunjen Pripusni dnevnik obvezno je dostaviti originalni zeleni primjerak Potvrde o pripustu, navedena oznaka „ovlaštenoj uzgojnoj organizaciji“, za svaku kobilu koja je pripuštena u tekućoj pripusnoj sezoni.

Pripusni dnevnik potrebno je dostaviti za svakog pastuha koji je opasao kobilu u tekućoj godini opasivanja.

Popunjavanje Potvrde o pripustu (Pripusnice)

Potvrda o pripustu predstavlja vjerodostojan dokaz o pripustu određenog pastuha na kobilu i obvezan je dokument pri registraciji reproduktivnog statusa kobile.

Potvrda o pripustu ispunjava se u tri primjerka (kodirani su istim serijskim brojem):

1. crveni primjerak (oznaka „vlasniku kobile“) daje se vlasniku kobile nakon zadnjeg ciklusa opasivanja,
2. zeleni primjerak (oznaka „ovlaštenoj uzgojnoj organizaciji“) dostavlja se uz Pripusni dnevnik do 30. rujna tekuće godine opasivanja,
3. bijeli primjerak (oznaka „arhiva pastuhara“) ostaje u bloku i služi kao arhiva vlasniku/najamniku pastuha.

Pripusni dnevnik i Potvrda o pripustu – zeleni primjerak (oznaka „ovlaštenoj uzgojnoj organizaciji“) čuvaju se u arhivi ovlaštene ustanove ili uzgojne organizacije.

Potvrda identiteta

Potvrda identiteta izdaje se za svako novorođeno prijavljeno grlo i privremeni je dokument za utvrđivanje identiteta kopitara, a vrijedi do trenutka izdavanja identifikacijskog dokumenta.

Provjera porijekla (DNA test)

Primarna provjera porijekla provodi se kontrolom prijavljene zootehničke dokumentacije.

Prikupljanje uzoraka za provjeru porijekla temeljem DNA analiza provodi se prilikom prve identifikacije ždrebadi (pri aplikaciji transpondera), a obvezno se provodi na konjima rođenim od 2016. godine.

Analizu roditeljstva provodi ovlaštenu laboratorij koji rezultate dostavlja u ovlaštenu ustanovu (za privatni uzgoj) ili DEĐL (za ergelski uzgoj).

Rezultati neovlaštenog laboratorija se priznaju samo u slučaju:

- uvezene životinje kod kojih nije bilo mogućnosti uzeti biološke uzorke,
- provjere porijekla ždrebeta kojem je jedan od roditelja u inozemstvu i nema mogućnosti drugačije potvrde identiteta.

9.6. Identifikacijski dokument kopitara

Identifikacijski dokument se izdaje za sve kopitare.

Identifikacijski dokument je dokument koji prati kopitare, a koristi se za utvrđivanje njihova identiteta.

Identifikacijski dokument se nalazi kod držatelja kopitara, a u trajnom je vlasništvu izdatelja, prati kopitara u prometu ili putovanju i na raspolaganju je ovlaštenoj osobi zbog uzgojnog ili zdravstvenog razloga odnosno inspeksijskog ili upravnog nadzora.

Identifikacijski dokument se izdaje sukladno važećoj zakonskoj regulativi.

9.6.1. Provjera identiteta životinje

Provjera identiteta obvezna je za svako grlo koje se upisuje u hrvatski registar lipicanske pasmine konja.

Provjera identiteta provodi se temeljem provjere podataka iz Identifikacijskog dokumenta.

U slučaju uvoza, potvrda identiteta provodi se temeljem obvezno predloženog Identifikacijskog dokumenta kojeg je izdala država u kojoj je životinja prvi puta registrirana. U uzgojne svrhe, za uvezenog kopitara potrebno je predložiti i rodovnik grla.

9.6.2. Vlasništvo

Za konje upisane u hrvatski registar lipicanske pasmine potrebno je registrirati svaku promjenu vlasništva. To je posebno značajno učiniti zbog ažurnog vođenja evidencije, kao za daljnje odluke i postupke u vezi s potomstvom dotičnog rasplodnog grla.

Promjena vlasništva regulira se dokumentacijom koju propisuje ovlaštena ustanova ili ovlaštena uzgojna organizacija.

9.6.3. Potvrda o licenciranju rasplodnog pastuha

Ovlaštena ustanova ili ovlaštena uzgojna organizacija za svakog pastuha koji zadovoljava uvjete za uvrštavanje u matične knjige rasplodnih pastuha, tj. za rasplod izdaje potvrdu o licenciranju i zadovoljavanju svih uvjeta propisanih uzgojnim programom.

Navedena potvrda mora biti vraćena izdavatelju iste ukoliko to isti zahtjeva.

9.6.4. Ocjena ždrebadi, pastuha i kobila i odluke komisije

Zapisnici ocjene izdaju se vlasniku, najkasnije u roku od 30 dana od datuma komisijske ocjene. Sve komisijske odluke donose se na licu mjesta, a zapisnik ili odluka komisije pisanim putem dostavlja se vlasniku životinje. Komisijske ocjene upisuju se u matičnu evidenciju i ID, a životinje u odgovarajuću matičnu knjigu.

U slučaju rasplodnih pastuha pored određivanja klase navodi se i komisijska odluka o privremenom ili trajnom odabiru prema slijedećem kriteriju:

- **privremeno odabran** - mladi pastuh koji je izišao na prvi odabir na kojem je ocijenjen klasom Ia, Ib ili IIa. Pastuh obvezno mora pristupiti drugom odabiru i položiti ispit radne sposobnosti.
- **trajno odabran** - ako je na prvom i drugom odabiru pastuh bio ocijenjen klasom Ia, Ib ili IIa, i ima položen ispit radne sposobnosti. Ovi pastusi podliježu reviziji po potrebi.

Pastusi upisani u knjige rasplodnih pastuha se time prihvaćaju kao rasplodnjaci isključivo za lipicansku pasminu.

9.6.5. Komisija za ocjenu pastuha i kobila i provedbu ispita radne sposobnosti

Komisije su privremeno radno tijelo od najmanje tri člana, koje imenuje ovlaštena ustanova ili ovlaštena uzgojna organizacija (za privatni uzgoj) ili DEĐL (za ergelski uzgoj) pismenim putem u roku ne kraćem od 7 dana od dana provedbe ocjene ili ispita radne sposobnosti.

10. KORIŠTENA REFERENTNA LITERATURA

1. Achmann i sur. (2011): Der Lipizzaner im Spiegel der Wissenschaft. Institut für Tierzucht and Genetik Veterinärmedizinische Universität Wien, Wien, Austria
2. Baban, M., Ernoić, M., Kovač, M. (1998): Program uzgoja konja u Hrvatskoj sa stručnim uputama za provedbu. HSSC, Zagreb, 1998.
3. Čačić, M. (2011): Genetička analiza lipicanaca u Hrvatskoj. Doktorski rad. Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet
4. Čačić, M. (2012): Uzgojni program lipicanske pasmine konja Hrvatskog saveza udruga uzgajivača lipicanske pasmine konja 2012. Hrvatski savez udruga uzgajivača lipicanske pasmine konja
5. Hrvatska poljoprivredna agencija (2014): Godišnje izvješće za 2013. godinu. Križevci
6. Hrvatska poljoprivredna agencija (2015): Godišnje izvješće za 2014. godinu. Križevci
7. Rus, J. (2011): Rejski program za pasmo Lipicanski konj. Kobilarna Lipica in Združenje rejcev lipicanca Slovenije, Lipica, Slovenia

PRAVILNIK ZA OCJENJIVANJE VANJŠTINE I RAZVRSTAVANJE U KLASNE RAZREDE KONJA LIPICANSKE PASMINE

I. NAČIN OCJENE I RAZVRSTAVANJE U KLASNE

Ocjenjivački model daje ocjenu tj. podatak o vrednovanju osobina grla koje su značajne za postizanje uzgojnog cilja lipicanske pasmine, s naglaskom na pasminski tip i pasminska svojstva. Odrasle životinje ocjenjuju se prethodno upisu u matične knjige. Pastusi se u pravilu prvi puta ocjenjuju s navršene 4 godine starosti, a drugi puta sa šest godina. Kobile se ocjenjuju s navršene 4 godine, dok se ždrebad ocjenjuje u godini rođenja. Ocjene vanjštine koje su napravljene temeljem drugih uzgojnih programa neće se preuzimati niti će ih se razmatrati prilikom provođenja ovog uzgojnog programa.

Ocjena grla od strane komisije sukladno ovom uzgojnom programu obuhvaća: ocjenu vanjštine i ocjenu radne sposobnosti (kod pastuha obvezno).

Pri predvođenju pred komisijom moraju biti zadovoljeni slijedeći uvjeti:

- 1) vlasnik grla mora podnijeti pismeni zahtjev za ocjenu grla,
- 2) pri samom predvođenju grlo i vlasnik moraju biti uređeni, grlo mora biti zauzdano, a vlasnik smije na grlo utjecati samo verbalnim putem,
- 3) predvođenje pred komisiju provodi se u trokutu za ocjenu.

Prilikom ocjene grla (pastuha i kobila) provodi se izmjera slijedećih tjelesnih mjera:

- visina do grebena štapom	- dužina trupa
- visina do grebena vrpcom	- obujam cjevanice
- obujam grudi	

Ocjenjivanje vanjštine odraslih grla provodi se tzv. „sustav 100 bodova“, a kriteriji se ocjenjuju dolje navedenom sustavu i opisu ocjena. Ukoliko neko svojstvo ostaje neocijenjeno upisuje se ocjena „0“ (nula).

10 odlično	6 zadovoljavajuće	2 loše
9 vrlo dobro	5 dovoljno	1 vrlo loše
8 prilično dobro	4 manjkavo	
7 dobro	3 prilično loše	

Ocjena životinja provodi se na prethodno definiranim mjestima (puktovima) u cilju ocjenjivanja većeg broja životinja istih kategorija. U opravdanim slučajevima, uz odobrenje ovlaštene ustanove ili ovlaštene uzgojne organizacije, moguća je individualna ocjena životinje.

I.1. Ocjena pastuha i kobila

U ocjeni odraslih konja ocjenjuju se slijedeća obilježja:

1. pasminski tip i spolni dimorfizam	6. zadnji dio trupa
2. glava	7. prednje noge
3. vrat	8. zadnje noge
4. prednji dio trupa	9. pravilnost hodova
5. srednji dio trupa	10. izdašnost kretnji

Sve ocjene dodatno se opisuju komentarom na ocjenjivačkom zapisniku. Rezultat ocjene izražava se ukupnim brojem dodijeljenih bodova. Ukupan broj bodova čini zbroj prosječnih ocjena svih članova komisije za svako pojedino svojstvo. Na temelju ukupnog broja bodova grlo se razvrstava u slijedeće klase:

BODOVI	KLASA	PREPORUKA UPORABE
85 i više	Ia	- tipičan pripadnik pasmine, svojim je značajkama poželjno u uzgoju, vrhunskih ocjena
80 – 84	Ib	- tipičan pripadnik pasmine, svojim je značajkama poželjno u uzgoju
75 - 79	Ila	- tipičan pripadnik pasmine, svojim značajkama može doprinijeti postizanju uzgojnog cilja
70 – 74	IIb	- pastuh se ne preporuča za rasplod, a treba ga koristiti samo u slučaju očuvanja genetske raznolikosti (zastupljenost linije) o čemu vodi brigu ovlaštena ustanova, koja odlukom daje suglasnost na pripust - kobile idu u daljnji uzgoj
65 – 69	IIIa	- pastuh nije za rasplod - kobile idu u daljnji uzgoj
64 i manje	IIIb	- izraziti škart, nije za rasplod
Oznaka plus (+) ili minus (-) se unutar klasa upisuje u slučaju granične vrijednosti skupne ocjene, npr. 75 bodova = Ila-, dok je 79 bodova Ila+.		

Skupna ocjena i klasa u koju je životinja ocjenjena upisuje se u pripadajući odjeljak Identifikacijskog dokumenta, a vlasniku ocjenjenog grla dostavlja se zapisnik provedenog ocjenjivanja.

I.2. Ocjena ždrebadi

U ocjeni ždrebadi ocjenjuje se:

1. pasminski tip
2. glava i vrat
3. trup
4. noge
5. pravilnost i izdašnost kretnji

Sukladno postignutim bodovima ždrebada se razvrstava u slijedeće klase:

BODOVI	KLASA
40 i više	I
35 – 39	II
34 i manje	III

Oznaka plus (+) ili minus (-) se unutar klasa upisuje u slučaju granične vrijednosti skupne ocjene, npr. 35 bodova = II-, dok je 39 bodova II+.

Skupna ocjena i klasa u koju je životinja ocjenjena upisuje se u pripadajući odjeljak Identifikacijskog dokumenta, a vlasnik ocjenjenog grla zaprima zapisnik provedenog ocjenjivanja.

II. UPUTE ZA OCJENU VANJŠTINE

II.1. Svrha ocjenjivanja vanjštine

Svrha ocjenjivanja je razvrstavanje konja u klase na osnovu izraženosti njihovog fenotipa (*vanjštine*), konstitucije, hodova, radne sposobnosti, temperamenta i ćudi sukladno uzgojnom programu.

II.2. Način ocjenjivanja

Ocjenjivanje svojstava vanjštine kao alata za provedbu uzgojno selekcijskog programa – razvrstavanje u klase, je dovoljno učinkovito, ako se ocjenjuju grla u podjednakoj dobi i u ujednačenim uvjetima. Uzgojno važne odlike (pasminski tip,) ocjenjuju se prema bodovnoj skali od 10 (*odličan*) do 1 (*vrlo loš*) uz raspon međuocjena koje se mogu dodijeliti sukladno izraženosti osjenjivanog obilježja prema slijedećoj bodovnoj skali: 9 (*vrlo dobar*), 8 (*prilično dobar*), 7 (*dobar*), 6 (*zadovoljavajući*), 5 (*dovoljan*), 4 (*manjkav*), 3 (*nedovoljan*) i 2 (*loš*). Predvođenim jedinkama u skladu s uzgojnim ciljem ocjena 10 (*odličan*) dodjeljuje se za idealan (*poželjan*) izražaj obilježja, a u skladu s odstupanjem od idealnog izražaja obilježja (uvažavajući dob, spol, reproduktivni status) dodjeljuju se niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loše*) dodjeljuje jedinki koja ima jako nepovoljno izraženo svojstva (*što je u potpunom nesuglasju sa ciljevima uzgojnog programa*) odnosno jako izražene greške. Grla kojima neka obilježja budu vrednovana ocjenama 4 (*manjkav*), 3 (*nedovoljan*) i 2 (*loš*) treba s osobitom pozornošću zadržati u uzgoju, ukoliko to nalažu posebne okolnosti (*genetska vrijednost jedinke, niska frekvencija roda ili linije u uzgoju i slično*).

II.3. Kriterij za ocjenu vanjštine pastuha i kobila prema ocjenjivačkom modelu (sustav „100 bodova“)

Ocjena pasminskog tipa: ocjenjuje se sukladnost vanjštine predvednog grla u odnosu na vanjštinu uzrasle jedinice lipicanske pasmine i postavljene uzgojne ciljeve u pogledu pasminskog tipa. Pri ocjeni pasminskog tipa pozornost se usredotočuje na sukladnost tjelesnog razvoja dobi jedinice, izraženost spolnog dimorfizma, skladnost tjelesne građe, format tijela, korektnost hodova, konstituciju, kondiciju, ćud i temperament. Predvedeni konji ocjeni trebaju biti u rasplodnoj kondiciji, uredni i njegovani. Pri ocjeni jedinice treba imati u vidu da su pastusi u odnosu na kobile iste dobi nešto većeg okvira, robusniji i temperamentniji.

Ocjena 10 (*odličan*) dodjeljuje se grlu koje ima jasno izražen spolni dimorfizam, tjelesnu uzraslost primjerenu dobi i spolu, čvrstu konstituciju, skladnu građu tijela, primjerene odnose dužine nogu, dužine, širine i dubine trupa, pravokutan format trupa, skladan odnos trupa naspram građe i položaja vrata i glave, korektnih, pravilnih, elastičnih i izdašnih kretnji (*hodova*), uravnoteženog temperamenta te naglašene dobroćudnosti.

Predvođenim jedinkama u skladu s razinom odstupanja od idealnog pasminskog tipa (uvažavajući dob i spol) dodjeljuju se niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loš*) dodjeljuje jedinki koja ima izraženost svojstva koja uopće nisu u suglasju sa ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (*vrlo loš*) dodjeljuje se jedinki koja sukladno spolu uopće nema izražene odlike spolnog dimorfizma, ako su iste odlike prenaplašene, te ako muške jedinice imaju odlike ženskih jedinice odnosno ženske jedinice imaju odlike muških jedinice. Također, navedena ocjena dodjeljuje se jedinkama koje imaju potpuno nesukladnu tjelesnu uzraslost, izrazito lošu konstituciju, naglašen nesklad građe tijela, neprimjerene odnose proporcija nogu, trupa, vrata i glave, previše naglašen pravokutan ili kvadratičan format trupa, izrazito loše kretnje (*hodova*), naglašeno loš temperament ili su zloćudne.

Ocjena glave: ocjenjuje se pasminski izražaj, oblik i veličina glave, izraženost spolnog dimorfizma, odnos dužine i širine glave, izraženost bočnog profila (spoja ličnog i lubanjskog dijela), izražajnost očiju, položaj i veličina ušiju, širina nozdrva, korektnost građe donje vilice, razvijenost mekih dijelova (*suhoća glave*) te

povezanost glave s vratom. Pri ocjeni glave treba imati u vidu utjecaj spola i dobi na izražaj odlika glave, jer pastusi u odnosu na kobile iste dobi imaju nešto kraću i širu glavu, te živahniji pogled.

Ocjena 10 (odlična) dodjeljuje se grlu koje ima izvrsno građenu glavu, plemenitu i suhu, pasminski svojstvenu s jasno izraženim odlikama spolnog dimorfizma, ravnog do blago konveksnog profila glave, izražajnih i živahnih očiju, umjereno dugih i pravilno postavljenih ušiju, prostranih nozdrva, korektne građe i položaja donje vilice, dobre povezanosti s vratom.

Predvođenim jedinkama u skladu s razinom odstupanja od glave pasminskog idealnog sklada i proporcija (*uvažavajući dob i spol*) dodjeljuju se niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loše*) dodjeljuje jedinki koja ima izraženost svojstva glave u potpunom neskladu sa ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loša) dodjeljuje je jedinki koja sukladno spolu i dobi nema izražene odlike spolnog dimorfizma, ako su odlike spolnog dimorfizma prenaplašene, te ako muške jedinke imaju odlike glave svojstvene ženskim jedinkama odnosno ženske jedinke imaju odlike svojstvene muškim jedinkama. Ista ocjena dodjeljuje se grlima koja imaju neplemenitu, grubu, preveliku, premalu ili "mesnatu" glavu, konkavan ili naglašeno konveksan profil glave, premale oči, preduge, klempave, prekratke ili loše postavljene uši, premale nozdrve, te ako im je svojstvena loša povezanost glave s vratom.

Ocjena vrata: ocjenjuje se sukladnost građe i oblika predvednog grla u odnosu na poželjnu građu i oblik vrata jedinke lipicanske pasmine. Pri ocjeni vrata pozornost se usredotočuje na oblik, dužinu, širinu, mišićavost vrata, korektnost povezanosti vrata glavom i prsnim košem, te sklad njegove motorike tijekom različitih vrsta hodova (*održavanje balansa tijela*).

Ocjena 10 (odličan) dodjeljuje se grlu koje ima izvrsno građen vrat, poželjne dužine, mišićavosti, optimalne povezanosti s glavnom i prsnim košem, skladne motorike (gibljivosti) koja podržava korektnost hodova konja. Predvođenim jedinkama u skladu s razinom odstupanja od idealne građe i skladnosti vrata (*uvažavajući dob i spol*) dodjeljuju se niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loše*) dodjeljuje jedinki koja ima izraženost svojstva vrata u potpunom neskladu s pasminskim standardom i ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loša) dodjeljuje se jedinkama kojim je svojstven naglašeno kratak ili predug vrat, slaba ili prenaplašena mišićavost vrata, izraženo loše povezanosti vrata s glavom ili prsnim košem (*nisko ili previsoko povezan*), te naglašeno loše motorike gibanja (*elastičnosti*) vrata.

Ocjena prednjeg dijela trupa: ocjenjuje se sukladnost građe i oblika prednjeg dijela trupa predvednog grla u odnosu na poželjnu građu i oblik istih svojstava jedinke lipicanske pasmine. Pri ocjeni pozornost se usredotočuje na oblik, prostranost (*dužinu, širinu, dubinu*) i mišićavost (*snagu*) prsnog koša, dužinu i izraženost grebena, dužinu, širinu, nagib i mišićavost lopatica te povezanost lopatica s prsnim košem (*trupom*).

Ocjena 10 (odličan) dodjeljuje se grlu koje ima prostran prsni koš (*dubok, dug, širok, zaobljen*), poželjnog oblika, skladne povezanosti s vratom i trbuhom, dugog i primjereno izraženog grebena, duge, široke i koso položene lopatice, čvrsto vezane s grudnim košem.

Predvođenim jedinkama u skladu s razinom odstupanja od poželjne građe prednjeg dijela trupa (*uvažavajući dob i spol*) dodjeljuju se niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loše*) dodjeljuje jedinki koja ima izraženost svojstva prednjeg dijela trupa neskladnu s pasminskim standardom i ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loša) dodjeljuje se jedinkama kojim je svojstven uzak, plitak i kratak prsni koš, slabe mišićavosti, neskladne povezanosti s vratom i trbuhom, kratkog i neizraženog grebena, kratke, uske ili strmo položene lopatice, loše vezane s prsnim košem.

Ocjena srednjeg dijela trupa: ocjenjuje se sukladnost građe i oblika srednjeg dijela trupa predvednog grla u odnosu na poželjnu građu i oblik istih svojstava jedinke lipicanske pasmine. Pri ocjeni pozornost se

usredotočuje na oblik, prostranost (*dužinu, širinu, dubinu*) i zaobljenost trbuha, dužini, širini i mišićavosti leđa, dužini i širini "spoja". Pri ocjeni korektnosti razvijenosti trbuha treba uvažavati dob, spol, reprodukcijski status, kondiciju i management.

Ocjena 10 (odličan) dodjeljuje se jedinki koja skladno građen srednji dio trupa (*umjereno dug, dubok i širok*), mišićjem primjereno obrastao greben, umjereno duga, široka, ravna i mišićjem obrasla leđa, umjereno dug, širok i mišićjem obrastao slabinski dio (*spoj*) snažno vezan sa stražnjim (*križnim*) dijelom. Trbuh treba biti primjerene veličine, ne obješen kao ni usukan.

Predvođenim jedinkama u skladu s razinom odstupanja od poželjne građe prednjeg dijela trupa (*uvažavajući dob i spol*) dodjeljuju se niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loše*) dodjeljuje jedinki koja ima izraženost svojstva prednjeg dijela trupa neskladnu s pasminskim standardom i ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loša) dodjeljuje se jedinkama kojima je osobit neskladno građen srednji dio trupa (*neprimjerene dužine, dubine ili širine*), slabo mišićjem popunjen dio uz greben, uleknuta ili šaranasta leđa, neprimjerene dužine, širine i obraslosti mišićjem, loše oblikovanog slabinskog dijela trupa (*mek ili pretvrd "spoj"*), loše vezanog sa stražnjim (*križnim*) dijelom trupa, obješenog ili usukanog trbuha.

Ocjena stražnjeg dijela trupa: ocjenjuje se sukladnost građe i oblik stražnjeg dijela trupa jedinke u odnosu na poželjan oblik i građu istih odlika jedinki lipicanske pasmine. Pri ocjeni pozornost se usredotočuje na građu i oblik stražnjeg dijela trupa uz naglasak na dužinu, širinu, položaj i oblik sapi, dužinu, širinu i položaj zdjelice, položaj repa, te popunjenost stražnjeg dijela trupa mišićjem.

Ocjena 10 (odličan) dodjeljuje se jedinki skladno građenog stražnjeg dijela trupa, poželjno vezanog sa srednjim dijelom trupa, dugih, širokih i blago položenih sapi, duge i blago koso položene zdjelice, umjereno visoko nasadenog repa i dobro mišićjem popunjenog stražnjeg dijela trupa.

Predvođenim jedinkama u skladu s razinom odstupanja od poželjne građe stražnjeg dijela trupa (*uvažavajući dob i spol*) dodjeljuju se niže ocjene, od 9 do 1. Ocjena 1 (*vrlo loše*) dodjeljuje se jedinkama koje ima vrlo lošu izraženost odlika stražnjeg dijela trupa, potpuno neskladnu s pasminskim standardom i ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loša) dodjeljuje se jedinkama kojima je svojstven neskladno građen stražnji dio trupa (*neprimjerene dužine, dubine, širine i nagiba*), neprimjerene širine, dužine i nagiba sapi i/ili zdjelice, previsoko ili prenisko nasadenog repa te slabe ili prekomjerne mišićavosti stražnjeg dijela trupa.

Ocjena prednjih nogu i kopita: ocjenjuje se sukladnost građe, oblika i kvaliteta prednjih nogu i kopita grla u odnosu na poželjan oblik i građu istih odlika jedinki lipicanske pasmine. Pri ocjeni pozornost se usredotočuje na razvijenost, građu, oblik, eleganciju i kvalitetu nogu i kopita, dužinu i stavove nogu, korektnost građe prednjih nogu u cjelini i sastavnicama, izraženost, elastičnost i čvrstoću zglobova, tetiva i mišićja, korektnost građe i čvrstoću kopita.

Ocjena 10 (odličan) dodjeljuje se grlu kojem je svojstvena pravilna razvijenost, građa i oblik prednjih nogu, korektan stav nogu promatrano s prednje i bočne strane, primjereno građenih tetiva i mišićja, izraženih i čvrstih zglobova, umjereno duge i čvrste cjevanice, pravilno građenog, stabilnog i elastičnog putišta, pravilno oblikovanog čvrstog kopita korektnog nagiba.

U skladu s razinom odstupanja od poželjne građe prednjih nogu i kopita grlima se dodjeljuju niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loše*) dodjeljuje jedinki koja ima vrlo nepovoljne odlike prednjih nogu i kopita koje su u neskladnu s pasminskim standardom i ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loše) dodjeljuje se grlu izrazito nepovoljnih odlika razvijenosti, građe i oblika prednjih nogu, nekorektnih stavova nogu promatrano s prednje i bočne strane (*preširok ili preuzak, bačvast ili iks („X“) stav,*

uvrnuto ili izvrnuto kopito i druge greške), loše građenih tetiva i mišićja, neizražajnih i slabih zglobova, neprimjereno duge i slabe cjevanice, nepravilno građenog putišta ili kopita.

Ocjena stražnjih nogu i kopita: ocjenjuje se sukladnost građe, oblika i kvaliteta stražnjih nogu i kopita predvedenih jedinki u odnosu na poželjan oblik i građu istih odlika jedinki lipicanske pasmine. Pri ocjeni pozornost se usredotočuje na razvijenost, građu, oblik, eleganciju i kvalitetu stražnjih nogu i kopita, dužinu i stavove nogu, korektnost građe prednjih nogu u cjelini i sastavnicama, izraženost, elastičnost i čvrstoću zglobova, tetiva i mišićja, korektnost građe i čvrstoću kopita.

Ocjena 10 (odličan) dodjeljuje se grlu kojem je svojstvena pravilna razvijenost, građa i oblik stražnjih nogu, korektan stav promatrano s prednje i bočne strane, primjereno građenih tetiva i mišićja, izraženih i čvrstih zglobova, duge natkoljenice, dubokog i snažnog skočnog zgloba, nešto kraće potkoljenice na kojoj su jasno izražene tetive, umjereno duge i čvrste cjevanice, pravilno građenog, umjereno dugog, stabilnog i elastičnog putišta, pravilno oblikovanih čvrstih stražnjih kopita korektnih nagiba.

U skladu s razinom odstupanja od poželjne građe prednjih nogu i kopita grlima se dodjeljuju niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loše*) dodjeljuje jedinki koja ima vrlo nepovoljne odlike stražnjih nogu i kopita koje su u neskladu s pasminskim standardom i ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loše) dodjeljuje se grlu izrazito nepovoljnih odlika razvijenosti, građe i oblika stražnjih nogu, nekorektnih stavova promatrano s prednje i bočne strane (*preširok ili preuzak, bačvast ili iks stav, uvrnuto ili izvrnuto kopito i druge greške*), loše građenih tetiva i mišićja, neizražajnih i slabih zglobova, cjevanice neprimjerene dužine i obujma, nepravilno građenog putišta ili kopita.

Ocjena korektnosti hodova: ocjenjuju se hodovi odnosno korektnost hodova predvedenih grla u koraku i kasu u odnosu na poželjne odlike hodova jedinki lipicanske pasmine. Pri ocjeni pozornost se usredotočuje na sigurnost, amplitudu, kadencu, simetriju, ritam, regularnost, impulzivnost i elastičnost hodova kao i prijelaz između koraka i kasa.

Ocjena 10 (odličan) dodjeljuje se grlima kojima je osobit pravilan, siguran, izdašan, skladan i elastičan hod u koraku i kasu, primjerene kadanice i ritma koraka, poželjne amplitude i impulzivnosti, sigurnog prijelaza iz koraka u kas i obrnuto.

U skladu s razinom odstupanja od poželjnih hodova predvedenim jedinkama se dodjeljuju niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loši hodovi*) dodjeljuje grlima kojima su osobite izrazito velike greške u hodovima koje su u neskladu sa ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loše) dodjeljuje se grlu izrazito nepovoljnih odlika u pogledu pravilnosti, sigurnosti, izdašnosti, skladnosti i elastičnosti hoda u koraku i kasu, nepovoljne kadanice i ritma koraka, loše amplitude i impulzivnosti, te nesigurnih prijelaza iz koraka u kas i obrnuto.

Ocjena izdašnosti kretnji u koraku i kasu: ocjenjuje se "čistoća kretnji" u koraku i kasu što uključuje njihovu sigurnost, simetričnost, energičnost, usklađenost koordinirane akcije svih dijelova tijela s pokretima nogu, te slobodna akcija glave i vrata.

Ocjena 10 (odličan) dodjeljuje se grlu kojem su kretnje u koraku i kasu iznimno čiste, simetrične i izdašne, povoljne regularnosti hodova, usklađene akcije kretnji s svim drugima dijelovima tijela, te slobodne akcije vrata i glave tijekom kretnji.

U skladu s razinom odstupanja od poželjnih hodova predvedenim jedinkama se dodjeljuju niže ocjene (od 9 do 2), dok se ocjena 1 (*vrlo loši hodovi*) dodjeljuje grlima koja su osobite izrazito velike greške u hodovima koje su u neskladu sa ciljevima uzgojnog programa.

Ocjena 1 (vrlo loše) dodjeljuje se grlu izrazito nepovoljnih odlika u pogledu čistoće i izdašnosti kretnji u koraku i kasu, neusklađenih kretnji u koraku i kasu s drugima dijelovima tijela uključujući akciju vrata i glave.

II.4. Kriterij za ocjenu vanjštine ždrebadi prema ocjenjivačkom modelu

Ocjenjuje se sukladnost vanjštine grla s postavljenim opisom grla kao poželjnog (*tipičnog*).

Pasminski tip: Ocjenjuje se izražaj vanjštine s postavljenim opisom pasminskih standarda (odlika) odnosno sukladnost postavljenom uzgojnom cilju. Uključuje primjerenost tjelesnog razvoja, uravnoteženost tjelesne građe, te opći dojam. Poželjna su ždrebadi s izraženim pasminskim tipom, skladne cjelokupne tjelesne građe. Nepoželjna su ždrebadi slabo prepoznatljivog pasminskog tipa i neskladne tjelesne građe.

Glava i vrat: Ocjenjuje se skladnost glave i vrata, razvijenost i proporcija u odnosu na tijelo. Poželjna su ždrebadi plemenitog izražaja glave u svim dijelovima (*dužina, širina, profil, izražajnost očiju, položaj ušiju, prostranost nozdruva*), lijepo nasadenog vrata dobre muskulatorne oblikovanosti. Nepoželjna je izraženo gruba, prevelika ili premala glava, neproporcionalnog, loše građenog i povezanog vrata s glavom i/ili prsnim košem.

Trup: Ocjenjuje se razvijenost trupa i njegova povezanost sa vratom i ekstremitetima. Poželjan je dubok, širok i razvijen trup, dobro povezan sa vratom, te razvijenog (naglašenog) "spoja". Nepoželjan je uzak i slabo razvijen trup, neprimjerno vezan sa vratom, slabog "spoja".

Noge: Ocjenjuje se građa, razvijenost i pravilnost nogu. Poželjna su čvrsta, zdrava i dobro oblikovana kopita, čvrste građe, noge korektnih stavova, pravilnih osi nogu, čvrstih putišta pravilnih kutova. Nepoželjni su slabi zglobovi, izražene nepravilnosti stavova nogu, strma i meka putišta, prelomljene osi nogu, plitka kopita loših oblika.

Pravilnost i izdašnost kretnji: Ocjenjuju se kretnje u koraku, kasu i galopu. Poželjne su čiste, sigurne, pravilne, ritmične, impulzivne i elastične kretnje ždrebeta u koraku, kasu i galopu. Nepoželjne su nesigurne i nekoordinirane kretnje ždrebeta u koraku, kasu i galopu, loša elastičnost i impulzivnost hoda, te veća odstupanja iz ravnine u trenutku izmjene nogu.

PRAVILNIK O ISPITU RADNE SPOSOBNOSTI ZA LIPICANSKU PASMINU

- 1) Pravilnikom o ispitu radne sposobnosti (IRS) definiran je način testiranja grla lipicanske pasmine;
- 2) grla lipicanska pasmine bez obzira na spolnu kategoriju pristupaju ispitu radne sposobnosti prema dva protokola i to: IRS u jahanju ili IRS u zaprezi (prema preferenciji vlasnika);
- 3) grlo lipicanske pasmine može pristupiti polaganju IRS najranije u godini kada navršava četvrtu godinu života;
- 4) za grlo lipicanske pasmine koje pristupa polaganju IRS-a nužno je predložiti identifikacijski dokument;
- 5) grlo lipicanske pasmine koja ne ispunjavaju uvjete iz stavka 3. i 4. ne mogu pristupiti polaganju IRS do ispunjavanja istih uvjeta.
- 6) ovlaštena ustanova najkasnije trideset (30) dana prije planiranog termina provedbe IRS objavljuje hodogram polaganja IRS-a.
- 7) grla lipicanske pasmine za koja je planirano pristupanje IRS-u trebaju biti od strane vlasnika ili uzgojne organizacije prijavljena pisanim putem najkasnije 8 dana prije termina provedbe IRS-a.
- 8) IRS provodi tročlana komisija za provedbu IRS (Komisija) koju imenuje ovlaštena ustanova ili ovlaštena uzgojna organizacija. Jedan član Komisije je licencirani zaprežni/dresurni sudac, te dva člana predstavnika ovlaštene ustanove ili ovlaštene uzgojne organizacije. Komisija se imenuje na godinu dana ili za određeni termin polaganja IRS-a.
- 9) Stručno ocjenjivanje i prosudbu rada konja tijekom IRS-a ocjenjuje zaprežni/jahači sudac, dok ostala dva člana komisije provode sve ostale radnje za uspješnu provedbu IRS-a. Komisija rezultat polaganja IRS-a ovjerava zajedničkim potpisom.
- 10) Ovlaštena ustanova vodi registar konja koji su pristupili IRS-u, te rezultata koje su postigli pri polaganju IRS-a (*zadovoljno / nije zadovoljno*). Potvrdu o položenom IRS-u izdaje ovlaštena ustanova ili ovlaštena uzgojna organizacija.
- 11) Vlasnik grla koje je bilo u proceduri IRS-a, a koji nije zadovoljan rezultatom polaganja IRS ili protokolom provedbe IRS-a prigovor može podnijeti isključivo pisanim putem na adresu ovlaštene ustanove u roku od 8 dana od dana održavanja polaganja IRS na kojem je njegov konj sudjelovao.
 - a) ovlaštena ustanova prigovor na razmatranje upućuje Savjetu programa koji ga razmatra na svojoj prvoj sjednici.
 - b) odluka Savjeta programa je konačna i u pisanoj formi se dostavlja vlasniku koji je uputio prigovor.
- 12) Vlasnici grla mogu zatražiti izdavanje potvrde o izravno položenom IRS-u. Grlo za koje se traži potvrda o izravno položenom IRS mora zadovoljiti slijedeće kriterije:
 - a) na najmanje jednom službenom zaprežnom natjecanju pod ingerencijom HKS
 - uspješno završiti utakmicu (kombinirana utakmica ili vožnja preciznosti), uz minimalno 70% uspješno savladanih vrata (kapija) ili
 - uspješno završiti utakmicu u dresuri ispod 80% ukupne ocjene.
 - b) najmanje jednom službenom natjecanju u dresurnom jahanju pod ingerencijom HKS uspješno završiti utakmicu najmanje E kategorije iznad 53% ukupne ocjene
- 13) Vlasnici grla koji traže izdavanje potvrde o izravno položenom IRS-u upućuju na adresu HPA slijedeću dokumentaciju:
 - a) pismena zamolba za izdavanje potvrde o izravno položenom IRS-u,

b) potvrda o sudjelovanju grla na natjecanju HKS-a izdana i ovjerena potvrda sa pripadajućim podacima o grlu, natjecanju i plasmanu.

Pregled i verifikaciju zaprimljene dokumentacije za izravno izdavanje potvrde o položenom IRS provodi Savjet programa HPA na svojoj prvoj sjednici.

- 14) Polaganju IRS-a mogu pristupiti lipicanska grla nepotpunog porijekla (*B knjige*), a za iste se može zatražiti izdavanje izravne potvrde o izravno položenom IRS-u.

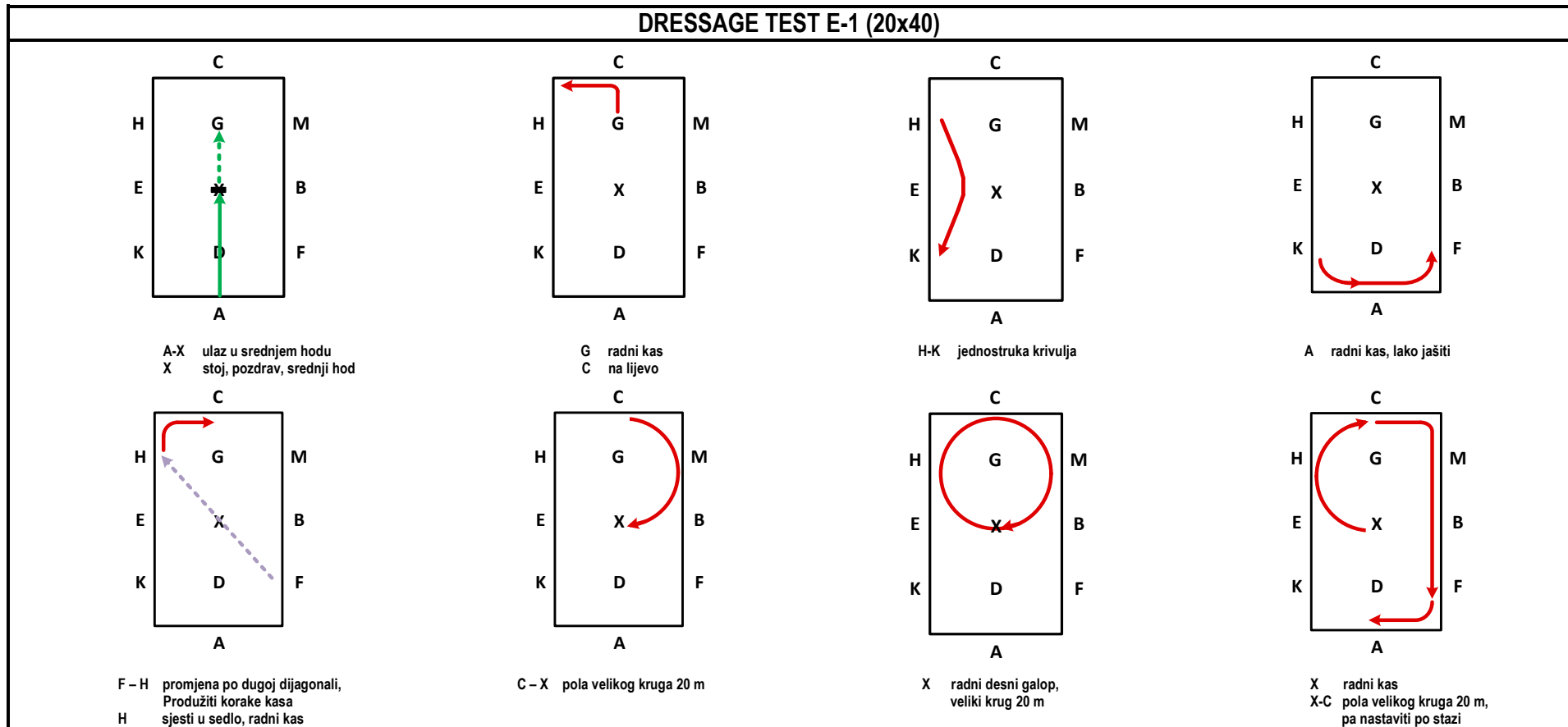
1. IRS U JAHANJU

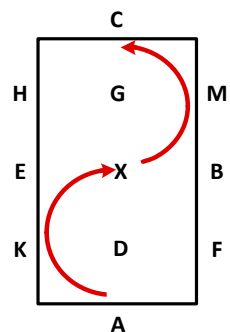
- a. Provodi se u manježu veličine 20 x 40 metara.
- b. Konj treba biti uređen i s potpunom opremom za jahanje.
- c. Jahač treba biti prikladno odjeven i uređen (kaciga, jahaće hlače, jahaće čizme i korbač su obvezni).
- d. IRS u jahanju se sastoji u polaganju FEI dresurnog testa E1 kategorije.
- e. Ocjenjivanje provodi licencirani dresurni sudac uzimajući u obzir ponašanje konja, tj. njegovu poslušnost, elastičnost, interijer i prihvaćanje naredbi jahača. Sudac ne ocjenjuje stil i kvalitetu jahanja jahača, već se usredotočuje na grlo koje polaže ispit radne sposobnosti.
- f. Iz protokola polaganja IRS-a isključuju se grla čija neposlušnost nije uvjetovana jahačem već proizlazi iz karaktera konja (grla koja pokušaju ugrist, koja se propinju ili bacaju pod jahačem, koja ne dopuštaju uzjahivanje i sl.).
- g. Sudac daje opisne ocjene za svaku radnju uz konačni objektivni sud sveukupnog općeg dojma suradnje konja i jahača. Konačni sud suca upisuje se kao rezultat polaganja ispita radne sposobnosti – *zadovoljio* ili *nije zadovoljio*.
- h. Elementi koje je potrebno prikazati sadržani su u FEI dresurnom testu kategorije E1.

2. IRS U ZAPREZI – JEDNOPREG

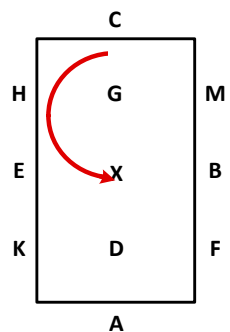
- a. Provodi se u manježu veličine 40 x 100 metara.
- b. Konj treba biti uređen i s potpunom opremom za prezanje jednoprega.
- c. Vozač treba biti prikladno odjeven i uređen sa obveznim pokrivalom na glavi. Bič je obvezan u ruci tijekom vožnje, a ispadanje i gubitak biča smatra se pogreškom.
- d. IRS u zaprezi sastoji se u polaganju ispitne vožnje prema standardima Hrvatskog konjičkog saveza (skica 1.).
- e. Ispit se polaže napamet. U zaprezi se smiju nalaziti samo vozač i suvozač, dok sudac prati pravilnost izvedbe dresurnih figura.
- f. Oznake uz parkur mogu biti slova dresurnog parkura ili uočljive slične markacije. (npr. cestarski ili sportski čunjevi i sl.)
- g. Ocjenjivanje provodi licencirani zaprežni sudac uzimajući u obzir ponašanje konja, tj. njegovu poslušnost, elastičnost, interijer i prihvaćanje naredbi vozača. Sudac ne ocjenjuje stil i kvalitetu vozača, već se usredotočuje na grlo koje polaže ispit radne sposobnosti.
- h. Iz protokola polaganja IRS-a isključuju se grla koja pokušaju ugrist drugog konja ili osobe u blizini, te koja se propinju ili bacaju u zaprezi.
- i. Sudac daje opisne ocjene za svaku radnju uz konačni objektivni sud sveukupnog općeg dojma suradnje konja i vozača. Konačni sud suca upisuje se kao rezultat polaganja ispita radne sposobnosti – *zadovoljio* ili *nije zadovoljio*.
- j. Elementi koje je potrebno prikazati sadržani su u FEI dresurnom testu br. 3.

Skica 1. Test za polaganje ispita radne sposobnosti u jahanju (Dresurni test E-1)

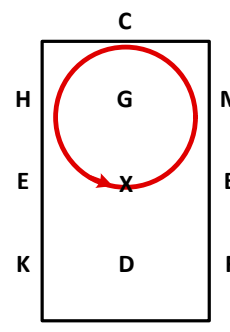

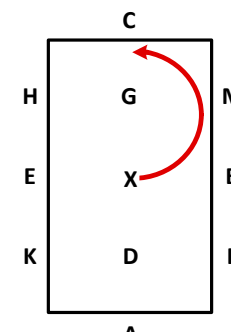
A lako jašiti
A - C promjene iz kruga

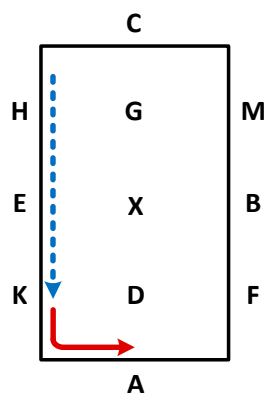
C - X sjesti u sedlo,
pola velikog kruga 20 m

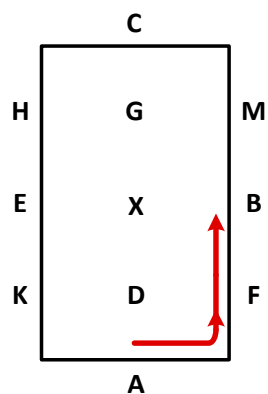
X radni lijevi galop,
veliki krug 20 m

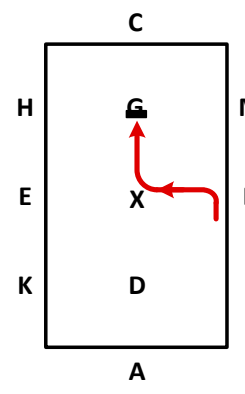
X - C pola velikog kruga 20 m
pa nastaviti po stazi

H - K produžiti korake galopa
K radni galop

A - radni kas

B na lijevo
X na desno
G stoj, pozdrav

Izlaz u hodu s popuštenim dizginima

LEGENDA ■ - STOJ I POZDRAV ■ - RADNI KAS ■ - SREDNJI HOD ■ - PRODUŽENI KORACI KASA ■ - PRODUŽENI KORACI GALOPA

Skica 2. Test za polaganje ispita radne sposobnosti u zaprezi (Dresurni test No.3)

